

Haridus- ja Teadusministeerium

ALAEALISTE KOMISJONIDE
TEGEVUSE ÜLEVAADE 2008. AASTA
STATISTIKA PÕHJAL

2009

Tartu 2009

ALAEALISTE KOMISJONIDE TEGEVUSE
ÜLEVAADE 2008. AASTA STATISTIKA PÕHJAL

2009

Sisukord

Sissejuhatus	5
1. Õigusrikkumiste arutelu ja mõjutusvahendite kohaldamine alaealiste komisjonides	9
2. Alaealiste komisjonides 2008. aastal õigusrikkumiste arutelu algatanud institutsioonid	12
3. 2008. aastal alaealiste komisjonidesse suunatud alaealised	16
4. Alaealiste komisjonidesse suunatud alaealiste õigusrikkumised	19
5. Alaealiste komisjonide poolt 2008. aastal kohaldatud mõjutusvahendid	26
6. Õigusrikkumiste arutelude korraldamisega seotud toimingud	40
7. Lisad	44

SISSEJUHATUS

Alaealiste komisjonid tegutsevad Eestis alaealise mõjutusvahendite seaduse (AMVS) alusel, mis hakkas kehtima 1. septembrist 1998. Seitsmeliikmelised komisjonid loodi kõigis maakondades maavanema korraldusega ning nendesse kuuluvad haridus-, sotsiaal- ja tervishoiualaste töökogemustega isikud, politseiametnikud, kriminaalhooldusametnikud ja alaealiste komisjoni sekretärid. Kohalikud omavalitsused võivad samadel alustel ja koostöös komisjoni moodustada kooskõlastatult maakonna alaealiste komisjoniga. Sel juhul arutatakse nende haldusterritooriumil elavate alaealiste õigusrikkumisi ja mõjutusvahendite kohaldamist kohaliku omavalitsuse komisjonis. Juhul kui kohalikus omavalitsuses, kus alaealine alaliselt elab, ei ole komisjoni moodustatud, arutab alaealise õigusrikkumist ning otsustab mõjutusvahendi kohaldamise üle maakonna komisjon. Alaealiste komisjoni tööd juhib komisjoni liikmete hulgast valitud esimees. Komisjonis korraldatavate alaealiste õigusrikkujate asja arutelu valmistab ette komisjoni sekretär. 2008. aastal oli alaealiste komisjonide töösse liikmetena kaasatud üle 460 inimese.

2008. aastal tegutses Eestis 67 alaealiste komisjoni, millest 15 olid maakondlikud, 44 kohalike omavalitsuste ja 8 Tallinna linnaosavalitsuste moodustatud komisjonid. Kohalike omavalitsuste poolt moodustatud 44 komisjonist tegutsesid Harjumaal 14, Ida-Virumaal 4, Jõgevamaal 1, Järvamaal 2, Raplamaal 3, Pärnumaal 10, Tartumaal 3, Valgamaal 1 ning Viljandimaal 6 omavalitsuse komisjoni. Kuues maakonnas (Hiiumaa, Läänemaa, Lääne-Virumaa, Põlvamaa, Saaremaa ning Võrumaa omavalitsustes) ei ole komisjone ei ole moodustatud. Suurematest linnadest ei ole omavalitsuse komisjoni moodustatud Tartus – Tartu linnas elavate alaealiste õigusrikkumisi arutatakse Tartu maakonna komisjonis.

Harju-, Pärnu- ja Valgamaal on mitu kohalikku omavalitsust moodustanud ühiskomisjoni. Ühiskomisjonid on moodustanud Harjumaal Kuusalu ja Loksa vallad; Pärnumaal Vändra ja Kaisma vallad ning Saarde vald ja Kilingi-Nõmme linn; Valgamaal Tõrva linn koos Põdrala ja Helme valdadega. Ühiskomisjonid aitavad leevendada spetsialistide puudust piirkonnas, toetades samal ajal abi jõudmist alaealiseni võimalikult lähedal tema elukohale.

Komisjone rahastatakse mõjutusvahendite kohaldamise võimaluste tagamiseks riigieelarvest. Maavalitsuse juurde moodustatud alaealiste komisjoni sekretäri töötasu ja majandamiskulud rahastatakse riigieelarvest. Kohalike omavalitsuste komisjonide majanduskulud kaetakse omavalitsuste eelarvetest. Haridus- ja Teadusministeerium esitab iga-aastaselt taotluse riigieelarvesse, saamaks komisjonidele toetust mõjutusvahendite kohaldamiseks. Planeerimise aluseks on 7–17-aastaste alaealiste arv maakonnas. Mõjutusvahendite kohaldamiseks kasutatavate ressursside osas sõlmitakse maavanematega lepingud Eesti Noorsootöö Keskuse poolt. Lepingu alusel on toetus ette nähtud nii maakonna kui ka kohalike omavalitsuste moodustatud komisjonidele mõjutusvahendite kättesaadavuse tagamiseks. Komisjone rahastati 2008. aastal riigieelarvest summas 5 464 000 krooni. 2 890 567 krooni kasutati mõjutusvahendite kohaldamiseks ja 2 573 433 krooni ulatuses toetati 165 kuriteoennetuslikku projekti. Maakonna komisjonid kasutasid mõjutusvahendite kohaldamiseks 1 853 694 krooni ja kohalike omavalitsuste komisjonid 1 036 873 krooni.

Alaealiste komisjoni esimees esitab kord aastas komisjoni tööst aruande komisjoni moodustanud haldusüksusele, st maakonna komisjon esitab aruande maavanemale ja kohaliku omavalitsuse komisjon valla- või linnavalitsusele. Iga-aastaselt esitavad komisjonid 15. jaanuariks statistilise aruande Eesti Noorsootöö Keskusele. ENTK-le esitatav aruanne sisaldab teavet komisjoni sisulise tegevuse ja riigieelarvelise toetuse kasutamise kohta. Kohalike omavalitsuste alaealiste komisjonid esitavad eelnevalt oma aruande maavalitsuse komisjonile. Sisulise tegevuse aruandlus toimub kindla struktuuri alusel ning sisaldab komisjonile aruandluse perioodil esitatud taotluste arvu, alaealiste jaotust soo ja vanuserühma järgi, õigusrikkumiste jaotust vastavalt AMVS § 1 lõigetele 2 ja 3, taotluse esitanud institutsioonide jaotust ja kohaldatud mõjutusvahendeid. Kasvatuse eritingimusi vajavate õpilaste kooli suunatud alaealiste osas esitatakse andmed ainult nende alaealiste kohta, kelle suhtes kohas alaealiste komisjoni taotluse rahuldab.

Samuti esitatakse aruannetes andmed komisjoni poolt taotletud või läbi viidud toimingute kohta, mis puudutavad alaealise sundtoomist komisjoni istungile, alaealise esindaja määramist komisjoni istungi ajaks ja arutelude edasilükkamisi ning korduvarutelusid. Aruandlusest saadav teave kordusarutelude kohta on seotud alaealise õigusrikkuja ühe ja sama aruteluga uue mõjutusvahendi kohaldamisel, st kui mõjutusvahendi kohaldaja kirjalikust informatsioonist selgub, et alaealine ei täida talle määratud mõjutusvahendist tulenevaid kohustusi ja komisjon määrab uue mõjutusvahendi. Kui alaealise suhtes laekub uus taotlus uue õigusrikkumise kohta, siis seda ei loeta kordusaruteluks, vaid käsitletakse uue õigusrikkumise ja aruteluna.

Alates 2008. aasta 1. jaanuarist on komisjonidel kohustus lisaks statistilistele koondaruannetele sisestada andmed mõjutusvahendi kohaldamise kohta Eesti Hariduse Infosüsteemi alaealiste komisjonide alamregistrisse. EHIS-es märgitakse alaealise õigusrikkumine, taotluse esitamise kuupäev, arutelu algatanud institutsioon, komisjoni otsuse kuupäev ning kohaldatud mõjutusvahend. EHIS-st on võimalik kasutada andmeid alaealiste soo, vanuse ja emakeele kohta.

Käesolev ülevaade on valminud komisjonide poolt Eesti Noorsootöö Keskusele esitatud 2008. aasta statistikaaruannetele ja Eesti Hariduse Infosüsteemi alaealiste komisjonide

alamregistri andmetele tuginedes. Komisjonide tegevuse peamised statistilised näitajad on võrreldavad alates 1999. aastast.

Eesti Noorsootöö keskuse andmed on esitatud absoluutarvudes ning väljendavad peamiselt maakondade lõikes alaealiste õigusrikkujate ja nende poolt toime pandud õigusrikkumiste, komisjonis toimunud arutelude ja arutelu korraldamisega seotud arvulisi näitajaid.

EHIS-e andmed on käesolevas ülevaates võimaldanud esmakordselt komisjonide kümneaastase tegevuse ajal välja tuua andmed alaealiste profiili (sugu, vanus ja emakeel) kohta. EHIS-e alaealiste komisjonide alamregistrist saadud andmed on esitatud protsentidena, väljendamaks alaealiste, õigusrikkumiste ja kohaldatud mõjutusvahendite osakaalu.

Oluline erinevus aastaaruannete ja EHIS-esse sisestatud andmete vahel on see, et kui maakondlike aastaaruannete kõige detailsem tase on üksiku alaealise suhtes läbi viidud arutelu ja kohaldatud mõjutusvahendi tase ja andmetest ei nähtu, kui palju on selliseid alaealisi, kelle suhtes on algatatud mitu arutelu, vaid iga arutelu loetakse justkui eraldi alaealiseks, siis EHIS-e andmete baasil on võimalik välja tuua ka tegelik isiku tasand. Kohaldatud mõjutusvahendite analüüsil on EHIS-e eeliseks maakondlike agregeeritud aruannete ees ka see, et saab näidata, kui palju ja mis mõjutusvahendeid igal konkreetsel juhul kohaldati, seega on võimalik analüüsida erinevate õigusrikkumiste korral kohaldatud mõjutusvahendite kombinatsioone ning seostada andmed noorte vanuse, soo ja emakeelega. Tabelite ja jooniste juures on esitatud viited, kas andmed tuginevad ENTK või EHIS-e statistikale.

Ülevaate sissejuhatavas osas on esitatud komisjonide töö alused ning kirjeldatud komisjonides läbiviidavate alaealiste õigusrikkumiste arutelude ja mõjutusvahendi kohaldamise protsessi.

Ülevaate ülesehituses on järgitud alaealiste komisjonides toimuva alaealise õigusrikkumise ja mõjutusvahendi kohaldamise protsessi. Esmalt on antud ülevaade institutsioonidest, kes on alaealise õigusrikkumise arutelu algatamiseks komisjonidesse taotlusi esitanud. Seejärel on analüüsitud komisjonidesse suunatud alaealiste profiili, nende poolt toime pandud õigusrikkumisi ning kohaldatud mõjutusvahendeid. Ülevaate viimases osas on käsitletud alaealiste komisjonide poolt arutelude korraldamisega seotud toiminguid.

1. Õigusrikkumiste arutelu ja mõjutusvahendite kohaldamine alaealiste komisjonides

Alaealise mõjutusvahendite seaduse tähenduses on alaealine 7–18 aasta vanune isik.

Alaealise poolt toime pandud seadusvastaseid tegusid määratletakse õigusrikkumistena, mis jagunevad väärtegudeks ja kuritegudeks.

Väärteod on Karistusseadustikus või muus seaduses sätestatud süüteod, mille eest on põhikaristusena ette nähtud rahatrnh või arest. Väärteod on näiteks tubakatoodete kasutamine või omamine, alkoholi tarvitamine, avaliku korra rikkumine, esmane vargus, isiku solvamine, söimamine jms teod.

Kuriteod on Karistusseadustikus sätestatud süüteod, mille eest on füüsilisele isikule põhikaristusena ette nähtud rahaline karistus või vangistus. Kuriteod on näiteks korduvad vargused, grupiga toime pandud vargus, avaliku korra raske rikkumine, peksmine, löömine.

Eraldi on AMVS-is määratletud ka mõjutusvahendite kohaldamise võimalus alaealiste suhtes, kes ei täida koolikohustust.

Alaealiste komisjon arutab nende alaealiste õigusrikkumisi, kelle suhtes on esitatud vormikohane arutelu algatamise taotlus. Komisjonile võivad esitada taotluse alaealise õigusrikkumise kohta: alaealise seaduslik esindaja, politseiametnik, kooli esindaja kooli direktori volikirja alusel, lastekaitseametnik, sotsiaaltöötaja, kohtunik, prokurör, keskkonnajärelevalvega tegeleva asutuse ametnikud.

Taotlus (AMVS § 14) alaealiste elukohajärgsele komisjonile esitatakse kirjalikult ning see peab sisaldama kontrollitud andmeid alaealise nime, sünniaja ja elukoha kohta. Taotlusele lisatakse materjalid õigusrikkumise fakti kohta. Koos kriminaal- või väärteomenetluse lõpetamise määrusega esitatakse komisjonile kõik asja uurimise käigus kogutud materjalid (koopiad). Lisaks õigusrikkumisega seotud materjalidele peavad olema taotlusele lisatud iseloomustus koolist või töökohast ning sotsiaaltöötaja arvamus perest.

Alaealise õigusrikkumise arutelu aeg otsustakse alaealise elukohajärgse alaealiste komisjoni poolt. Elukohajärgseks komisjoniks on selle piirkonna komisjon, kus alaealine ja tema perekond elab.

Õigusrikkumise asja arutelu toimub 30 päeva jooksul, arvestades taotluse laekumisest. Selle aja sisse kuulub tutvumine esitatud taotluse ja sellele lisatud materjalidega. Vajadusel täiendavate materjalide väljanõudmine, istungi aja ja sellele osalevate inimeste kindlaksmääramine ning kutsete saatmine. Kui selleks ajaks pole laekunud vajalikud materjalid, lükatakse asja arutelu edasi. Asja arutelu edasilükkamine peab olema protokollitud.

Kui alaealise õigusrikkumise arutelu ei kuulu komisjoni pädevusse, tuleb esitatud taotlus edastada pädevale asutusele või tagastada taotluse esitajale. Tehtud otsusest teavitatakse taotluse esitajat.

Kui komisjoni poolt on kindlaks määratud arutelu toimumise aeg ja arutelul osalevad isikud, siis neile isikutele, kelle osalemine õigusrikkumise arutelul on vajalik, saadab komisjoni sekretär kutse vähemalt nädal enne arutelu toimumist. Prokurör või kohtunik ei pea istungil osalema, kuid komisjon peab neid informeerima, millal nende poolt esitatud taotluse alusel suunatud alaealise õigusrikkumise arutelu komisjonis toimub. Alaealisele ja tema esindajale saadetakse kutse tähitud kirjaga vähemalt nädal enne arutelu toimumist.

Kutsel märgitakse, millal ja kus arutelu toimub, millist õigusrikkumist arutatakse. Samuti on kirjas informatsioon selle kohta, millal ja kus on võimalik komisjonile esitatud materjalidega tutvuda ning kuidas ja keda informeerida, kui alaealisel või tema seaduslikul esindajal ei ole võimalik mõjuval põhjusel komisjoni istungil osaleda.

Lisaks eelnevale antakse kutsel alaealisele ja tema seaduslikule esindajale teada ka komisjoni õigusest taotleda sundtoomist komisjoni istungile, juhul kui alaealine ja tema esindaja ei ilmu õigusrikkumise arutelule ning ei teavita sellest komisjoni. Sundtoomist teostab politsei komisjoni otsuse alusel, lähtudes Kriminaalmenetluse seadustiku §-st 139.

Alaealiste komisjoni istung on kinnine, mis tähendab, et istungil võivad osaleda vaid komisjoni liikmed, taotluse esitanud institutsiooni esindaja, alaealine ja tema seaduslik esindaja¹ ning isikud, kelle kohalolu on vajalik, arutamaks konkreetsele alaealisele mõjutusvahendi kohaldamist. Kõrvalisi isikuid komisjoni istungile ei lubata, et tagada konfidentsiaalsus ja alaealise õiguste ja huvide kaitse.

Komisjoni istungil tutvustatakse komisjoni liikmeid ja isikuid, kes on istungile kutsutud. Komisjoni esimees esitleb kogutud materjale ning taotluse sisu. Kuulatakse ära alaealise arvamus õigusrikkumise asjaolude ning põhjuste kohta ning seadusliku esindaja arvamus. Juhul kui komisjoni istungile on kutsutud kannatanu ja tunnistajad, siis kuulatakse ära ka nende ütlused. Alaealisele selgitatakse kohaldatavate mõjutusvahenditega kaasnevaid kohustusi. Komisjoni istung protokollitakse. Samuti kantakse protokollis alaealise poolt esitatud taotlused ja protestid. Protokollis kajastatakse ka kõik asja arutamise käigus tehtud toimingud.

Alaealiste komisjonidele taotluse esitamisel on sagedane, et konkreetse alaealise poolt on toime pandu mitmeid erinevaid õigusrikkumisi. Komisjonis arutatakse neid ühe ja sama istungi käigus ja nii võib ühe alaealisega olla seotud mitu erinevat õigusrikkumist ning komisjon võib arutelu tulemusena kohaldada ühte või mitut mõjutusvahendit samaaegselt.

Arutelu tulemusena teeb komisjon mõjutusvahendi kohaldamise otsuse. Otsus fikseeritakse kirjalikult, allkirjastatakse istungit juhtinud isiku poolt ja edastatakse alaealisele ja tema seaduslikule esindajale ning mõjutusvahendi kohaldajale. Otsuse põhjendav osa

¹ Alaealise seaduslikuks esindajaks on lapsevanem või kohtu poolt määratud eestkostja. Kui vanema õigusi on piiratud ja eestkostjat pole määratud, on lapse esindajaks omavalitsus.

peab sisaldama konkreetse mõjutusvahendi valiku põhjendust, lähtudes alaealise õigusrikkumisest ja tema isikust.

Tagamaks alaealiste õiguste kaitset ja komisjonis tehtud otsuse seaduspärasust, on vastavalt AMVS § 6² võimalik alaealiste komisjoni poolt tehtud mõjutusvahendite kohaldamise otsust vaidlustada. Vaide saab esitada alaealise seaduslik esindaja juhul, kui alaealine või tema seaduslik esindaja leiab, et alaealisele seaduse või selle alusel kehtestatud õigusaktiga antud õigusi on rikutud või vabadusi piiratud. Vaie esitatakse maavanemale. Kasvatuse eritingimusi vajavate õpilaste kooli suunamise otsuse suhtes esitatakse vaie kohtumääruse väljastanud kohtule.

Vaidemenetlus toimub vastavalt Haldusmenetluse seaduse § 75-le, mille kohaselt tuleb vaie esitada maavanemale 30 päeva jooksul, arvates päevast, millal isik komisjoni otsusest teada sai või oleks pidanud teada saama (AMVS § 23 lõige 1). Maavanemal on õigus vaideotsusega rahuldada vaie ja tunnistada komisjoni otsus kas täielikult või osaliselt kehtetuks ning kõrvaldada komisjoni otsuse faktilised tagajärjed, teha efekkirjutus komisjonile toimingute sooritamiseks või õigusrikkumise uueks otsustamiseks või jätta vaie rahuldamata. Isikul, kelle vaie jääb vaidemenetluses rahuldamata või kelle õigusi on vaidemenetluses rikutud, on õigus pöörduda kaebusega halduskohtusse.

Mõjutusvahendi valikul lähtub alaealiste komisjon õigusrikkuja isikust ja sooritatud teo iseloomust. Arvesse võetakse ka alaealise seadusliku esindaja, sotsiaaltöötaja, kooli esindaja ja politseiametniku arvamust ning alaealise nõusolekut võtta endale kohustusi oma teo tagajärgede hüvitamiseks. Komisjoni poolt kohaldatava mõjutusvahendi eesmärk on mõjutada alaealist nii, et ta tulevikus ei paneks toime uusi õigusrikkumisi: seega on mõjutusvahendite kohaldamine mitte karistusliku, vaid kasvatusliku iseloomuga. Vabadust piiravate sanktsioonide kohaldamiseks peab komisjon taotlema luba maa- või linnakohtult.

Alaealise mõjutusvahendite seaduse § 3 alusel on komisjonil võimalus kohaldada ühte või mitut järgmistest mõjutusvahenditest²: 1) hoiatus, 2) koolikorralduslikud mõjutusvahendid, 3) vestlusele suunamine psühholoogi, narkoloogi, sotsiaaltöötaja või muu spetsialisti juurde, 4) lepitamine, 5) kohustus elada vanema, kasuvanema, eestkostja või hooldaja juures perekonnas või asenduskodus, 6) üldkasulik töö, 7) käendus, 8) noorte- või sotsiaalprogrammides või rehabilitatsiooniteenuses või ravikuurides osalemine, 9) kasvatuse eritingimusi vajavate õpilaste kooli suunamine.

Kohaldatud mõjutusvahendi täitmine on alaealisele kohustuslik ning tagamaks mõjutusvahendite rakendumist, teostab komisjoni sekretär koos mõjutusvahendi kohaldajaga selle üle järelvalvet. Mõjutusvahendi kohaldajaks on vastavalt (AMVS § 8) mõjutusvahendile: alaealiste komisjoni liige, kooli esindaja, spetsialist, kelle juurde alaealine vestlusele suunatakse, alaealiste komisjoni määratud lepitaja, alaealiste komisjoni määratud lastekaitsetöötaja või sotsiaaltöötaja, käendaja, maavalitsuse noorsootöötaja või kasvatuse eritingimusi vajavate õpilaste kooli direktor. Järelvalve teostaja on kohustatud andma alaealiste komisjoni sekretärile mõjutusvahendi kohaldamise tulemuslikkuse kohta informatsiooni. Alaealiste komisjoni sekretär annab komisjonile vähemalt kord kvartalis ülevaate kohaldatud mõjutusvahenditest. Kui järelvalve käigus selgub, et alaealine ei täida talle kohaldatud mõjutusvahendiga pandud kohustusi, peab komisjon korraldama kordusarutelu ja kohaldama alaealisele uue mõjutusvahendi.

²Mõjutusvahendite sisuline kirjeldus on esitatud ülevaate viiendas peatükis, konkreetse mõjutusvahendi kohaldamist käsitlevas osas.

2. Alaealiste komisjonides 2008. aastal õigusrikkumiste arutelu algatanud institutsioonid

Alaealise suhtes, kes on toime pannud õigusrikkumise, on võimalik algatada õigusrikkumise asja arutelu alaealiste komisjonis ning alaealise käitumist mõjutusvahendi kohaldamisega suunata.

AMVS § 14 määratleb institutsioonid, kellel on õigus alaealise elukohajärgsele komisjonile taotlusi esitada³.

- Alaealise seaduslik esindaja, kooli esindaja ning lastekaitse- või sotsiaaltöötaja saavad alaealiste komisjonile esitada taotluse juhul, kui alaealine ei täida koolikohustust.
- Politseiametnik saab esitada taotluse õigusrikkumiste osas, kui alaealine on sooritanud väärteo, alla 14-aastasena toime pannud kuriteo või tarbinud seadustega keelatud aineid.
- Prokurör saab esitada taotluse nende alaealiste suhtes, kes on sooritanud kuriteo ning kelle suhtes peetakse otstarbekaks suunata alaealise õigusrikkumise materjalid kohtu asemel alaealiste komisjoni.
- Kohtu poolt esitatakse alaealiste komisjonile taotlus arutada alaealise õigusrikkumist juhul, kui tegu on 14–18-aastaste alaealiste sooritatud väär- või kuritegudega ning juhul, kui kohus leiab, et alaealist saab mõjutada ilma kriminaalkaristust määramata.⁴

³AMVS § 14. [1] Taotluse alaealise õigusrikkumise asja arutamiseks alaealiste komisjonis võivad esitada: 1) alaealise seaduslik esindaja, 2) politseiametnik, 3) kooli esindaja kooli direktori volikirja alusel, 4) lastekaitseametnik, 5) sotsiaalametnik, 6) kohtunik [---], 8) prokurör; 9) keskkonnajärevalve asutuse ametnikud.

⁴Alaealise õigusrikkumise, taotluse esitaja ja kohaldatavate mõjutusvahendite seost kirjeldav tabel on esitatud lisas 1.

	Alaalse seaduslik esindaja	Politseiameetik	Kooli esindaja	Lastekaitse töötaja	Sotsiaaltöötaja	Kohus	Prokurör	Keskonna järelvalve ametnik
Harju ⁵	21 (21)	821 (591)	338 (229)	47(22)	10 (2)	1 (0)	113 (57)	0 (0)
Hiiu	0	95	3	0	0	0	4	0
Ida-Viru	1	132	20	0	9	0	32	0
Jõgeva	2	22	22	4	2	0	29	0
Järva	0	67	7	0	0	0	23	0
Lääne	0	91	8	4	1	0	37	0
Lääne-Viru	0	343	14	0	0	0	39	0
Rapla	0	117	28	8	1	0	67	0
Põlva	0	81	25	0	0	0	43	0
Pärnu	3	225	53	0	1	1	55	0
Saare	0	45	5	1	3	0	21	0
Tartu	0	451	213	0	5	0	79	0
Valga	1	182	30	2	6	0	58	0
Viljandi	2	157	22	2	29	0	0	0
Võru	0	51	19	1	0	0	75	0

Tabel 1: 2008. aastal alaealiste komisjonidele taotluse esitanud institutsioonide jaotus maakonniti (ENTK).

Enamuses maakondadest esitati kõige enam alaealiste õigusrikkumiste arutelu algatamise taotlusi 2008. aastal politsei poolt. Ainsaks erandiks oli Võru maakond, kus enamus taotlusi esitati prokuröride poolt.

Politsei esitas enim taotlusi alaealiste komisjonidele Harju maakonnas, kus koos Tallinna 591 taotlustega algatati alaealise õigusrikkumiste arutelusid 821 korral.

Koolide esindajad esitasid enim taotlusi Harjumaal – 338 korral.

Prokurörid esitasid enim taotlusi samuti Harjumaal – 113 korral.

Alaealiste seaduslike esindajate poolt esitati enim taotlusi Harjumaal, kusjuures kõik 21 taotlust esitati Tallinna linnas. Kümnes maakonnas lastevanemate poolt taotlusi alaealiste komisjonidele ei esitatud.

Lastekaitseametnike taotlusi esitati kõige rohkem Harjumaal – 47. korral. Üheksas maakonnas lastekaitse poolt taotlusi ei esitatud.

Maakondade arvestuses domineerisid taotluste osakaalus politsei poolt esitatud taotlused, mida oli kõige rohkem Harjumaal (18,21%) ja Tartumaal (8,57%) kõigist 2008. aasta taotlustest.

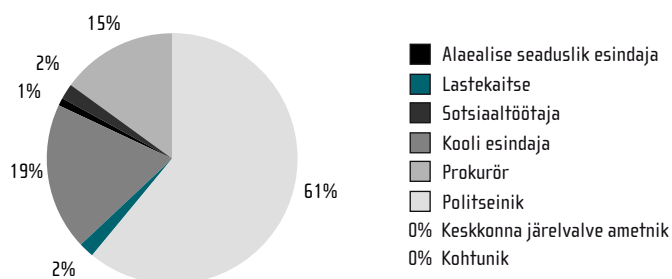
Koolide esindajad esitasid taotlusi kõigis maakondades. Osakaalult kõige enam taotlusi vormistati Harjumaal 8,22% (Tallinna osa 5,42%); Tartumaa 3,83% ja Ida-Virumaa 1,54%-se osakaaluga kõigist 2008. aastal esitatud taotlustest.

Prokuröri poolt ei esitatud taotlusi vaid Hiiumaal. Suurim osa kõigist prokuratuuri esitatud taotlustest vormistati Harjumaal (2,42%).

Sotsiaalameetnike poolt esitati kõige rohkem taotlusi Viljandi maakonnas.

⁵ Sulgudes on esitatud Tallinna linna andmed.

Kohtunike poolt esitati taotlused Harju ja Pärnu maakonnas kohalike omavalitsuste komisjonidele. Teistes maakondades kohtunikud alaealiste õigusrikkumiste aruteluks komisjonidesse ei pöördunud.

Joonis 1: 2008. aastal alaealiste komisjonidele alaealiste õigusrikkumise aruteluks taotluse esitanud institutsioonide osakaal (ENTK).

Kui arvestada kõiki 2008. aastal üle Eesti komisjonidele esitatud taotlusi, siis enim esitati taotlusi alaealise õigusrikkumise aruteluks politseiametnike poolt – 61%. 19% taotlustest esitasid koolide esindajad. 15% moodustasid prokuratuuri poolt esitatud taotlused⁶. Alaealiste seaduslike esindajate, sotsiaal- ja lastekaitsetöötajate poolt esitatud taotluste osakaal moodustas kokku 5%. Ühtegi taotlust ei esitatud keskkonna järelvalve ametnike poolt.

Vanus	Alaealise seaduslik esindaja	Kohtunik	Kooli esindaja	Laste- kaitse	Politseinik	Prokurör	Sotsiaal- töötaja	KOKKU
7					0,54%		0,03%	0,57%
8					1,56%		0,03%	1,59%
9	0,03%		0,13%		2,94%	0,08%		3,18%
10			0,13%		3,31%	0,03%	0,03%	3,50%
11			0,32%	0,08%	5,66%		0,05%	6,12%
12	0,08%		0,49%	0,08%	9,38%	0,05%	0,03%	10,11%
13	0,08%		1,35%	0,13%	18,43%	0,16%	0,19%	20,34%
14	0,19%		3,34%	0,54%	13,42%	2,34%	0,19%	20,02%
15	0,08%		5,23%	0,54%	3,42%	4,66%	0,49%	14,42%
16	0,24%	0,03%	6,31%	0,54%	2,18%	5,20%	0,51%	15,01%
17			1,32%	0,03%	0,73%	1,35%	0,08%	3,50%
saanud 18			0,16%	0,03%	0,22%	1,19%		1,59%
KOKKU	0,70%	0,03%	18,78%	1,97%	61,84%	15,06%	1,62%	100,00%

Tabel 2: Õigusrikkumise arutelu algatamise taotluse esitanud institutsioonid alaealise vanuse lõikes (EHIS).

⁶Võrreldes samu näitajaid 2007. aastal, oli politseist esitatud taotluste osakaal 54%, prokuröridelt 22% ja kooli esindajatelt 20%.

Erinevate taotlejate seos alaealise vanusega võimaldab järeldada, et politseiametnike poolt oli kõige enam taotlusi esitanud 13- ja 14-aastaste alaealiste õigusrikkumiste arutelude algatamiseks. Prokuröride esitatud taotlustes oli suurim osakaal 15- ja 16-aastaste suhtes algatatud aruteludel. Koolide esindajate poolsed taotlused puudutasid enim 15- ja 16-aastaseid alaealisi. Lastekaitse töötajate esitatud taotlused on võrdselt seotud 14-, 15- ja 16-aastaste alaealistega. Kohtu poolt esitatud taotlused on seotud 16-aastaste alaealistega.

Sugu	Emakeel	Alaealise seaduslik esindeja	Kohtunik	Kooli esindeja	Lastekaitse	Politseinik	Prokurör	Sotsiaaltöötaja	KOKKU
poiss	Eesti	0,22%	0,03%	9,49%	0,70%	34,22%	8,60%	0,89%	54,14%
	vene + muu	0,16%		2,21%	0,27%	10,59%	2,51%	0,32%	16,06%
poiss KOKKU		0,38%	0,03%	11,69%	0,97%	44,81%	11,10%	1,21%	70,20%
tüdruk	Eesti	0,19%		4,39%	0,62%	11,56%	2,05%	0,19%	19,00%
	vene + muu	0,13%		2,53%	0,35%	5,25%	0,73%	0,22%	9,22%
tüdruk KOKKU		0,32%		6,93%	0,97%	16,81%	2,78%	0,40%	28,21%
Saanud 18				0,16%	0,03%	0,22%	1,19%		1,59%
KOKKU		0,70%	0,03%	18,78%	1,97%	61,84%	15,06%	1,62%	100%

Tabel 3: Õigusrikkumise arutelu algatamise taotlused esitanud institutsioonid alaealise soo ja emakeele järgi (EHIS).

Arvestades alaealiste sugu ja emakeelt, on kõige enam taotlusi esitatud politsei poolt eesti emakeelega poiste osas – 34,22%-se osakaaluga kõigist taotlustest. Vene või muu emakeelega poiste osas oli peamiseks taotluste esitajaks politsei – 10,59% kõigist õigusrikkumiste arutelu algatamise taotlustest.

Sama tendents, mis ilmnes poiste juures, on täheldatav ka tüdrukute osas, kus suurem osa taotlustest on esitatud politseiametnike poolt. Eestikeelsete tüdrukute osakaal oli 11,58% ja vene või muu emakeelega tüdrukute osakaal 5,25% kõigist taotlustest.

Eestikeelsete poiste ja kõigi tüdrukute osas on taotluste esitamise osakaalult politsei järel enim kooli esindajate poolt esitatud taotlusi. Vene ja muukeelsete poiste suhtes on osakaalult teiseks taotluste esitajaks prokurörid. Kohtunike poolt esitatud taotlused, 0,03% kõigist taotlustest, olid seotud eestikeelsete poiste sooritatud kuritegudega.

3. 2008. aastal alaealiste komisjonidesse suunatud alaealised

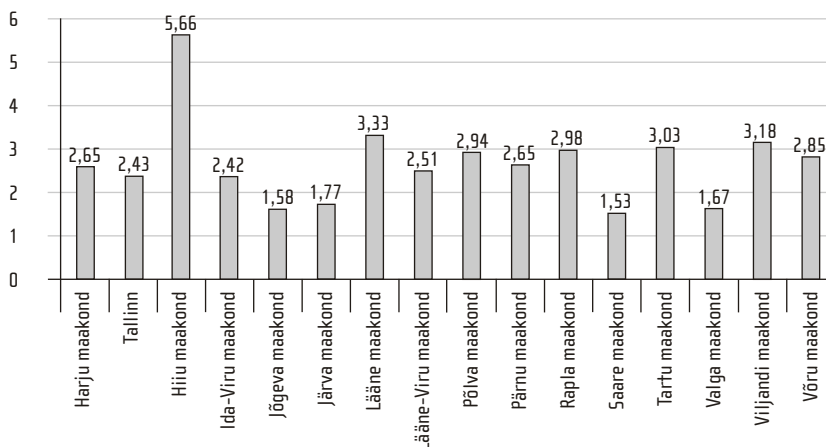
3.1. Komisjonidesse suunatud õigusrikkujate osatähtsus earühmas

Statistikaameti andmete põhjal elas Eestis 2008. aasta 1. jaanuari seisuga 155 706 seitsme- kuni kaheksateistaastast alaealist. Neist oli meessoost 80017 isikut ehk 51% ja naissoost 75689 isikut ehk 49%.

Ülevaate „Kuritegevus Eestis 2008“ andmetel tehti 2008. aastal kindlaks 3208 alaealise poolt toime pandud kuritegu. Toimepanemise hetkel olid 2289 isikut alaealised. Alaealiste poolt toime pandud väärtegevusi registreeriti Eestis 2008. aastal kokku 32 717.

Alaealiste komisjonidesse suunati 2008. aastal 4012 alaealist õigusrikkujat.⁷

Joonisel 2 on esitatud andmed, iseloomustamaks komisjonidesse suunatud alaealiste osakaalu maakondades, arvestades kõigi maakonnas 2008. aastal elanud 7–17-aastaste noortega.

Joonis 2. Alaealiste komisjonidesse suunatud noorte osakaal maakondade lõikes 100 noore kohta (ENTK).

⁷2007. aastal suunati alaealiste komisjonidesse 3933 alaealist õigusrikkujat.

Eestis suunati 2008. aastal kogu earühmast alaealiste komisjoni 2,58% alaealistest. Kõige kõrgem oli komisjoni suunatute osakaal earühmast Hiiumaal (5,66%) ja kõige väiksem Saaremaal (1,53%).

3.2. Komisjonidesse suunatute vanus, sugu ja emakeel

Alaealiste komisjonide poolt EHIS-sse kantud andmed võimaldavad varasemast täpsemalt analüüsida alaealiste vanust ning seostada andmeid komisjonidesse suunatud alaealiste emakeelega. Järgnev joonis illustreerib komisjonidesse suunatud alaealiste jagunemist soo ja emakeele järgi.

Komisjoni suunatud alaealistest oli poiste osakaal 70,44% ja tüdrukute osakaal 29,56%⁸.

73,9% suunatute emakeeleks oli eesti keel ja 26,1% alaealiste emakeeleks oli vene või mõni muu keel.

Komisjonidesse suunatud alaealistest olid 2108 nooremad kui 14 eluaastat, nende osakaal moodustas 52,5% kõigist komisjonidesse suunatutest. 1904 alaealist ehk 47,5% olid taotluse esitamise ajal 14- kuni 18-aastased⁹.

vanus ¹⁰	poiss				poisid kokku	tüdruk				tüdrukud kokku	KOKKU
	eesti	vene	eesti / vene v muu	märkimata		eesti	vene	eesti / vene v muu	märkimata		
7	0,63%				0,67%	0,14%				0,14%	0,81%
8	0,95%	0,42%			1,41%	0,32%	0,14%			0,46%	1,86%
9	1,97%	0,91%	0,04%		2,92%	0,39%	0,32%	0,04%		0,74%	3,66%
10	2,01%	1,06%			3,06%	0,32%	0,42%	0,04%		0,77%	3,84%
11	3,73%	1,44%			5,21%	0,91%	0,49%			1,41%	6,62%
12	5,52%	2,04%			7,60%	2,04%	1,13%			3,17%	10,77%
13	9,75%	3,06%	0,14%		12,95%	4,57%	2,32%			6,93%	19,88%
14	10,10%	2,60%			12,74%	4,82%	1,50%	0,04%		6,44%	19,18%
15	8,13%	2,15%			10,27%	2,81%	0,95%	0,07%		3,84%	14,11%
16	8,59%	1,65%	0,11%		10,34%	3,17%	1,65%			4,86%	15,20%
17	2,46%	0,70%		0,07%	3,27%	0,56%	0,21%		0,04%	0,81%	4,08%
KOKKU	53,84%	16,08%	0,46%	0,07%	70,44%	20,06%	9,22%	0,25%	0,04%	29,56%	100,00%

Tabel 4: Alaealiste komisjonidesse suunatute osakaal, arvestades alaealise vanust sugu ja emakeelt (EHIS).

2008. aastal komisjonidesse suunatud alaealistest moodustasid suurima rühma (53,8%) eesti emakeelega poisid. Vene või muu emakeelega poiste osakaal oli 16,08%. Eesti emakeelega tüdrukute osakaal oli 20,06% ja mitte-eesti emakeelega tüdrukutel 9,45%.

⁸2007. aastal oli komisjoni suunatud alaealistest poisse 69,9% ja tüdrukuid 30,1%.

⁹Karistusseadustiku § 33 määratleb, et isik on süüvõimeline, kui ta on teo toimepanemise ajal süüdiv ja vähemalt neljateistaastane. Samast süüvõimelisuse vanuselisest määratlusest lähtuvalt tehakse alaealise mõjutusvahendite seaduses samase süüteo puhul vahet alla 14 ja 14- kuni 18-aastaste isikute vahel.

¹⁰Alaealiste vanus tähistab kui vana oli alaealine hetkel kui tema õigusrikkumise kohta esitati taotlus alaealiste komisjonile.

Eestikeelsete poiste seas oli kõige enam neid, kel vanust 14 aastat. Mitte-eestikeelsete poiste hulgas oli suurim 13-aastaste osakaal. Eestikeelsete tüdrukute seas oli suurim 14-aastaste ja mõnda teist keelt emakeelena kõnelevate tütarlaste seas 13-aastaste osakaal.

Noorimad õigusrikkujad, kes alaealiste komisjoni suunati, olid nii eestikeelsete poiste kui tüdrukute seas 7-aastased ja mitte-eestikeelsete poiste ja tüdrukute seas 8-aastased.

Komisjonidesse suunatud vanuserühmadest olid suurima osakaaluga 13-aastased (19,88%) ja 14-aastased (19,18%) alaealised. Suhteliselt kõrge püsib õigusrikkumiste tase ka 15- ja 16-aastaste alaealiste seas.

4. Alaealiste komisjonidesse suunatud alaealiste õigusrikkumised

4.1. Komisjonidesse suunatud alaealiste poolt toimepandud õigusrikkumised maakondade ja õigusrikkumise liigi lõikes

2008. aastal komisjonidesse suunatud alaealiste suhtes esitasid taotlejad andmed 4529 õigusrikkumise kohta¹¹.

Õigusrikkumised jagunevad väärtegudeks ja kuritegudeks.

Väärteod on Karistusseadustikus või muus seaduses sätestatud süüteod, mille eest on põhikaristusena ette nähtud rahatrahv või arest. Väärteod on näiteks tubakatoodete kasutamine või omamine, alkoholi tarvitamine, avaliku korra rikkumine, esmane vargus, isiku solvamine, sõimamine ja teised sellesarnased õigusrikkumised.

Kuriteod on Karistusseadustikus sätestatud süüteod, mille eest on füüsilisele isikule põhikaristusena ette nähtud rahaline karistus või vangistus. Kuriteod on näiteks korduvad vargused, vargus grupis, avaliku korra raske rikkumine, peksmine, löömine.

Eraldi aluse mõjutusvahendi kohaldamiseks alaealiste komisjoni poolt annavad ka juhtumid, kui alaealine ei täida koolikohustust.

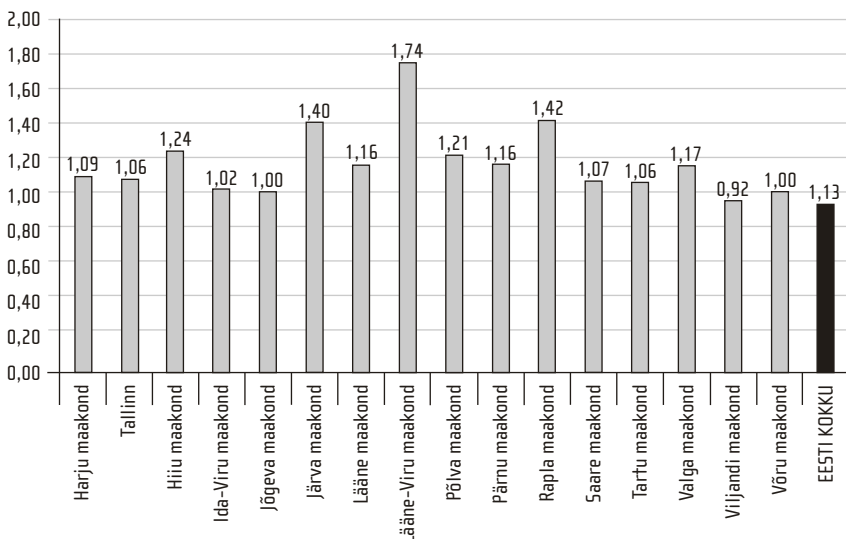
¹¹2007. aastal suunati alaealiste komisjoni 4209 õigusrikkumise alusel.

	alla 14-aastase kuritegu	alla 14-aastase väärtegu	14–18-aastase kuritegu	14–18-aastase väärtegu	kooli-kohustuse mittetäitmine	alkoholi, narkootilise või psühhotroopse aine tarvitamine
Harju ¹²	148(88)	586(410)	176(88)	35(21)	371(277)	119(101)
Hiiu	7	43	6	28	3	15
Ida-Viru	93	154	86	4	88	6
Jõgeva	4	6	29	5	22	16
Järva	11	26	34	12	10	25
Lääne	24	40	37	18	13	10
Lääne-Viru	78	260	39	5	14	0
Rapla	21	62	62	10	42	19
Põlva	24	41	43	16	25	0
Pärnu	51	65	69	47	57	52
Saare	5	15	23	23	9	0
Tartu	86	214	52	7	168	59
Valga	14	37	8	4	28	0
Viljandi	30	97	32	37	19	0
Võru	22	30	27	48	19	0

Tabel 5: Arutelu algatamise põhjusena esitatud õigusrikkumised maakondade lõikes (ENTK).

Alaealiste komisjonidesse suunati 2008. aastal 4012 alaealist ning nende osas esitati taotlustes andmed 4529 erineva õigusrikkumise fakti kohta.

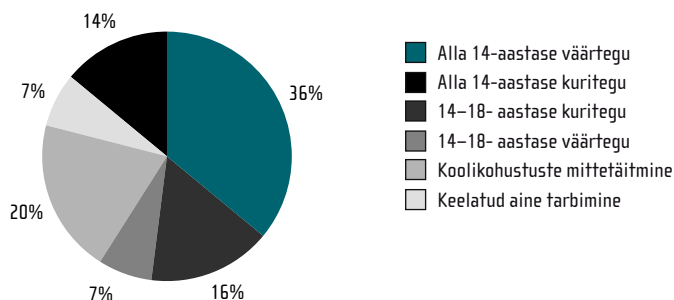
Kõige enam erinevaid õigusrikkumise fakte märgiti taotlustesse Harjumaal 1343 (sh 990 Tallinnas). Järgnesid Tartumaa 586, Ida-Virumaa 431, Lääne-Virumaa 396, Pärnumaa 341, Raplammaa 216, Viljandimaa 215, Põlvamaa 149, Võrumaa 146, Läänemaa 142, Järvamaa 118, Hiiumaa 102, Valgamaa 91, Jõgevamaa 82 ning Saaremaa 75 õigusrikkumisega.

Joonis 3: Taotlustes esitatud õigusrikkumisi ühe komisjoni suunatud alaealise kohta maakondade lõikes (EHIS).

¹² Sulgudes on esitatud Tallinna linnas vastava õigusrikkumise alusel algatatud arutelude arv.

Arvestades taotlustes esitatud õigusrikkumiste andmetega ühe alaealise kohta, esitati ühe komisjoni suunatud alaealise kohta 2008. aastal andmed keskmiselt 1,13 õigusrikkumisega seoses. Kõige enam oli mitme õigusrikkumisega alaealiste suunamisi Lääne-Virumaal, kus ühe komisjoni suunatud alaealise kohta toodi välja keskmiselt 1,74 õigusrikkumist.

13

Joonis 4: 2008. aastal komisjonidesse suunatud alaealiste õigusrikkumiste osakaal (ENTK).

Arvestades kõiki taotlustes esitatud õigusrikkumiste fakte, mis toodi esile komisjoni suunamise põhjusena, jagunesid õigusrikkumised nii, et 2008. aastal alaealiste komisjonidesse suunatudest 36% olid alaealised, kes kuni 14-aastasena olid toime pannud väärteo. Koolikohustuse mittetäitmine oli põhjuseks 20% juhtudest, 16% moodustasid kuriteod, mis olid toime pandud 14–18-aastaste alaealiste poolt. 7% põhjustest moodustasid võrdseft 14–18-aastaste alaealiste poolt sooritatud väärteod ning alkoholi, narkootilise või psühhotropse aine tarbimine.

Ühe alaealise kohta, kes alaealiste komisjoni suunati, esines taotluses mitu õigusrikkumist. EHIS-e andmeid analüüsidest saab esile tuua taotlustes esitatud õigusrikkumiste kombinatsioonide esinemissagedused.

Tabelis on esitatud andmed, kui suure osakaalu moodustasid vastava õigusrikkumiste kombinatsiooniga esitatud taotlused kõigist 2008. aastal komisjonidele esitatud taotlustest.

¹³Alaealise mõjutusvahendite seadus § 1 (2) seadust kohaldatakse alaealisele, kes on:

1. nooremata kui neljateistaastasena toime pannud karistusseadustikus ettenähtud kuriteokoosseisule vastava õigusvastase teo;
2. nooremata kui neljateistaastasena toime pannud karistusseadustikus või muus seaduses ettenähtud väärteokoosseisule vastava õigusvastase teo;
3. neljateist- kuni kaheksateistaastasena toime pannud karistusseadustikus ettenähtud kuriteo, kuid prokurör või kohus on leidnud, et isikut saab mõjutada karistust või karistusseadustiku §-s 87 ettenähtud mõjutusvahendit kohaldamata ja kriminaalmenetlus tema suhtes on lõpetatud;
4. neljateist- kuni kaheksateistaastasena toime pannud karistusseadustikus või muus seaduses ettenähtud väärteo, kuid kohtuväline menetleja on leidnud, et isikut saab mõjutada karistust kohaldamata, või kohus on leidnud, et isikut saab mõjutada karistust või karistusseadustikus §-s 87 ettenähtud mõjutusvahendit kohaldamata ja väärteomenetlus on tema suhtes lõpetatud.(3)Käesolevat seadust kohaldatakse ka alaealisele, kes: 1) ei täida koolikohustust tulenevalt Eesti Vabariigi haridusseaduse paragrahvist 8; 2) tarvitab alkohoolseid jooke, narkootilist või psühhotropset ainet.

Algatuse aluseid	Osatähtsus
Noorem kui 14 kuritegu	14,0%
Noorem kui 14 väärtegu	34,8%
Noorem kui 14 väärtegu + teised õigusrikkumised	1,0%
Noorem kui 14 kuritegu + teised õigusrikkumised	1,4%
Mitu kuritegu nooremana kui 14-aastasena	0,1%
Noorem kui 14 kuritegu + teised õigusrikkumised	0,1%
Mitu väärtegu noorema kui 14-aastasena	0,2%
Mitu väärtegu noorema kui 14-aastasena + teised õigusrikkumised	0,2%
14–18, kuritegu	14,3%
Noorem kui 14, kuritegu ja 14–18 kuritegu	0,3%
14–18, väärtegu	6,1%
14–18, väärtegu ja noorem kui 14, väärtegu	0,0%
14–18, kuritegu + teised õigusrikkumised	0,6%
14–18, väärtegu + teised õigusrikkumised	0,4%
Mitu väärtegu 14–18- aastasena	0,0%
Ei täida koolikohustust	20,3%
Ei täida koolikohustust + teised õigusrikkumised	0,7%
Mitu korda ei täida koolikohustust	0,1%
Tarvitab alkoholi, narkootikume vms	5,3%
Mitu korda tarvitanud alkoholi, narkootikume vms	0,1%
KOKKU	100%

Tabel 6: Komisjonidesse suunatud alaealiste õigusrikkumiste seosed ja osakaal kõigist taotlustest (EHIS).

EHIS-e andmete analüüs näitab, et 94,8% alaealistest suunati komisjoni taotlejate poolt, kes esitasid taotluses andmed ühe õigusrikkumise kohta. 5,2% juhtudest märgiti taotlejate poolt ära mitu õigusrikkumist. Kahe või enama õigusrikkumisega taotluste korral oli põhjustena sagedamini esile toodud alaealiste keelatud ainete tarvitamine ja koolikohustuse mittetäitmine.

Suurima osakaaluga esines taotlustes õigusrikkumisena alla 14-aastaste poolt sooritatud väärtegu. Järgnes koolikohustuse mittetäitmine. Peaaegu võrdne oli kuritegude osakaal alla 14-aastaste ja 14–18-aastaste osas.

4.2. Õigusrikkumiste seos alaealiste vanuse, soo ja emakeelega.

Algatuse alus	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	Saanud 18	KOKKU
14–18, kuritegu		0,03%			0,05%	0,05%	0,11%	1,97%	4,55%	4,96%	1,37%	1,19%	14,28%
14–18, kuritegu/ noorem kui 14, kuritegu				0,03%	0,03%	0,08%	0,05%	0,08%	0,03%				0,30%
14–18, kuritegu + muud						0,05%		0,08%	0,24%	0,19%	0,03%		0,59%
14–18, väärtegu							0,08%	1,40%	2,29%	1,64%	0,54%	0,11%	6,06%
14–18, väärtegu/ noorem kui 14, väärtegu								0,03%					0,03%
14–18, väärtegu + muud							0,03%	0,13%	0,11%	0,13%	0,03%		0,43%
Ei täida koolikohustust	0,03%	0,03%	0,11%	0,13%	0,38%	0,46%	1,37%	3,42%	5,77%	7,06%	1,37%	0,19%	20,32%
Ei täida koolikohustust + muud						0,05%	0,11%	0,24%	0,13%	0,16%			0,70%
Mitu 14–18 väärtegu								0,03%					0,03%
Mitu korda / ei täida koolikohustust									0,05%				0,05%
Mitu korda / tarvitab alkoholi, narkootikume vms						0,03%	0,05%		0,03%				0,11%
Mitu / noorem kui 14 kuritegu					0,05%		0,03%						0,08%
Mitu / noorem kui 14 kuritegu + muud		0,03%			0,05%		0,03%						0,11%
Mitu / noorem kui 14 väärtegu			0,05%		0,05%		0,05%						0,16%
Mitu / noorem kui 14 väärtegu + muud		0,03%					0,16%						0,19%
Noorem kui 14 kuritegu	0,16%	0,46%	1,05%	1,02%	1,72%	2,48%	3,50%	3,13%	0,30%	0,13%			14,01%
Noorem kui 14 väärtegu	0,38%	1,05%	1,94%	2,24%	3,58%	5,90%	11,8%	7,49%	0,27%	0,13%	0,03%	0,03%	34,82%
Noorem kui 14 väärtegu + muud					0,03%	0,19%	0,40%	0,30%	0,05%		0,03%		1,00%
Noorem kui 14, kuritegu + muud				0,08%	0,05%	0,24%	0,62%	0,38%	0,03%	0,03%			1,43%
Tarvitab alkoholi, narkootikume vms					0,11%	0,57%	1,97%	1,35%	0,57%	0,57%	0,11%	0,08%	5,31%
KOKKU	0,57%	1,59%	3,18%	3,50%	6,12%	10,11%	20,34%	20,02%	14,42%	15,01%	3,50%	1,59%	100%

Tabel 7: Alaealiste vanus õigusrikkumiste lõikes (EHIS).

Suurima vanuserühma moodustasid komisjonidesse suunatud alaealistest 13-aastased, kelle peamise õigusrikkumisena toodi taotlejate poolt esile toime pandud väärtegu.

Iseloomulik on, et 7–14-aastaste earühmas on peamiseks komisjoni suunamise põhjuseks alaealise toime pandud väärtegu. 7–13-aastaste alaealiste seas on osakaalult järgnevaks põhjuseks toime pandud kuritegu.

14–18-aastaste seas on peamiseks komisjoni suunamise põhjuseks koolikohustuse mitte-täitmine. Osakaalult järgneb 14–18-aastasena sooritatud kuritegu.

Algatuse alus	pois		tüdruk		tüdruk kokku	Saanud 18 ¹⁴	KOKKU
	eesfi	vene + muu	eesfi	vene + muu			
14–18, kuritegu	8,25%	2,29%	1,81%	0,75%	2,56%	1,19%	14,28%
14–18, kuritegu/ noorem kui 14, kuritegu	0,22%	0,08%					0,30%
14–18, kuritegu + muud	0,35%	0,03%	0,22%		0,22%		0,59%
14–18, väärtegu	4,26%	0,27%	1,21%	0,22%	1,43%	0,11%	6,06%
14–18, väärtegu/ noorem kui 14, väärtegu		0,03%					0,03%
14–18, väärtegu + muud	0,16%	0,03%	0,24%		0,24%		0,43%
Ei täida koolikohustust	10,00%	2,67%	4,63%	2,83%	7,46%	0,19%	20,32%
Ei täida koolikohustust + muud	0,16%	0,05%	0,32%	0,16%	0,49%		0,70%
Mitu 14-18 väärtegu	0,03%		0,03%				0,03%
Mitu korda / ei täida koolikohustust	0,05%		0,05%				0,05%
Mitu korda / tarvitab alkoholi, narkootikume vms	0,03%		0,03%	0,08%	0,08%		0,11%
Mitu / noorem kui 14 kuritegu	0,08%		0,08%				0,08%
Mitu / noorem kui 14 kuritegu + muud	0,11%		0,11%				0,11%
Mitu / noorem kui 14 väärtegu	0,11%		0,05%		0,05%		0,16%
Mitu / noorem kui 14 väärtegu + muud	0,11%		0,08%		0,08%		0,19%
Noorem kui 14 kuritegu	7,76%	3,66%	1,54%	1,05%	2,59%		14,01%
Noorem kui 14 väärtegu	18,67%	6,12%	6,63%	3,37%	10,00%	0,03%	34,82%
Noorem kui 14 väärtegu + muud	0,51%	0,13%	0,27%	0,08%	0,35%		1,00%
Noorem kui 14, kuritegu + muud	0,79%	0,24%	0,27%	0,13%	0,40%		1,43%
Tarvitab alkoholi, narkootikume vms	2,51%	0,46%	1,64%	0,62%	2,26%	0,08%	5,31%
KOKKU	54,14%	16,06%	19,00%	9,22%	28,21%	1,59%	100,00%

Tabel 8: Õigusrikkumised alaealiste soo ja emakeele lõikes (EHIS).

¹⁴ EHIS-e andmed ei võimalda analüüsida täisealiseks saanute andmeid nende soo ja emakeele lõikes.

Analüüsidest õigusrikkumiste seost komisjonidesse suunatud alaealiste soo, emakeele ja vanusega, ilmneb, et 2008. aastal on kõige enam komisjonidesse suunatud eestikeelseid poisse, kes olid alla 14-aastasena toime pannud väärteo (nende osakaal moodustas 18,67% kõigist õigusrikkumistest). 10% kõigist eestikeelsetest poistest suunati komisjonidesse, kuna nad ei täitnud koolikohustust ja 8,25% olid 14–18-aastasena sooritanud kuriteo.

Vene või muu emakeelega poiste peamiste õigusrikkumistena toodi esile alla 14-aastasena toime pandud väärtegu (6,12%) ja alla 14-aastasena sooritatud kuritegu (3,66%).

Peamiseks õigusrikkumiseks oli noorema kui 14-aastasena sooritatud väärtegu, millele järgnesid koolikohustuse mittetäitmine ja 14–18-aastasena toime pandud kuritegu.

Peamiste õigusrikkumistena nii eesti kui ka vene või muu emakeelega tüdrukute osas on taotlustes esile toodud noorema kui 14-aastasena sooritatud väärteod ja koolikohustuse mittetäitmine.

5. Alaealiste komisjonide poolt 2008. aastal kohaldatud mõjutusvahendid

Komisjonid võivad alaealisele õigusrikkujale kohaldada ühte või mitut AMVS §3-s loetletud mõjutusvahendit, milleks on hoiatus, koolikorralduslikud mõjutusvahendid, vestlusele suunamine psühholoogi, narkoloogi, sotsiaaltöötaja või muu spetsialisti juurde, lepitamine, kohustus elada vanema, kasuvanema, eestkostja või perekonnas hooldaja juures või asenduskodus, üldkasulik töö, käendus, noorte- või sotsiaalprogrammides või rehabilitatsiooniteenuses või ravikuurides osalemine, kasvatuse eritingimusi vajavate õpilaste kooli suunamine. Komisjonidel ei ole lubatud alaealise suhtes kohaldada selliseid mõjutusvahendeid (nt suunata tingimisi erikooli), mis selles loetelus puuduvad. Mõjutusvahendi kohaldamise eesmärk on ennetada, et alaealine ei paneks toime uusi õigusrikkumisi.

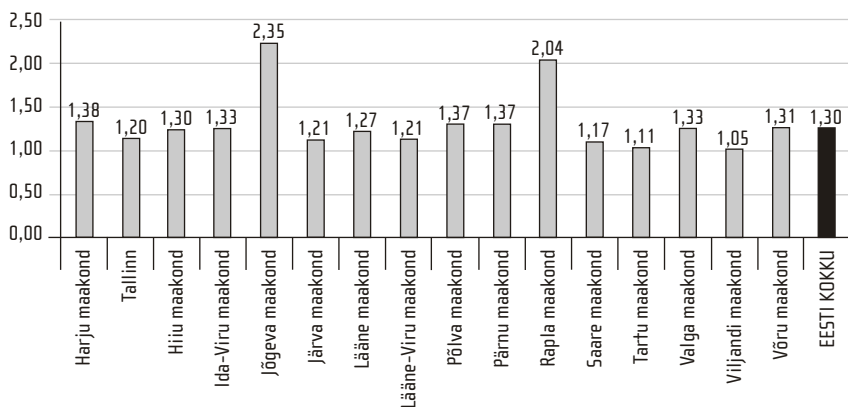
2008. aastal kohaldati alaealiste komisjonides 5202 mõjutusvahendit¹⁵. Järgnevas tabelis on esitatud mõjutusvahendite kohaldamise sagedus maakondade lõikes. Arvesse on võetud kõik mõjutusvahendid, mis 2008. aasta jooksul alaealiste komisjonidesse suunatud alaealiste õigusrikkujate suhtes kohaldati. Maakonna andmed sisaldavad ka selle maakonna territooriumil tegutsevate kohalike omavalitsuste poolt kohaldatud mõjutusvahendeid.

¹⁵2007. aastal kohaldati komisjonide poolt kokku 4615 mõjutusvahendit.

	hoiahus	koolikorraiduslik	spetsialisti vestlus	lepitamine	kohustus elada vanemaga	üldkasulik töö	käendus	programmisis osalemine	kasvatuse eritingimuste kooli suunamine
Harju	699	86	369	1	13	276	4	231	16
Hiiu	40	0	8	2	0	53	1	3	0
Ida-Viru	307	16	118	0	4	120	1	11	5
Jõgeva	21	62	51	0	22	19	0	13	5
Järva	54	5	12	2	2	20	0	5	2
Lääne	45	0	57	6	5	27	0	13	2
Lääne-Viru	181	0	22	0	3	43	0	18	7
Rapla	118	51	47	2	3	73	3	3	10
Põlva	87	0	22	0	4	45	0	10	1
Pärnu	171	24	65	6	6	109	0	21	0
Saare	15	1	16	0	0	48	0	2	0
Tartu	157	35	146	3	12	101	3	132	21
Valga	49	0	14	0	1	14	0	5	0
Viljandi	95	0	38	0	3	86	0	25	1
Võru	38	6	34	0	3	82	0	25	3
Kokku	2077	286	1019	22	81	1116	12	517	73

Tabel 9: Mõjutusvahendite kohaldamine alaealiste komisjonides 2008. aastal maakondade lõikes (ENTK).

Joonisel 5 on esitatud maakondade keskmised näitajad, iseloomustamaks, kui mitut mõjutusvahendit ühe alaealise suhtes komisjonides 2008. aastal keskmiselt kohaldati. Arvestatud on kõikide antud maakonnas komisjoni suunatud alaealiste ja kõigi maakonnas kohaldatud mõjutusvahendite suhet.

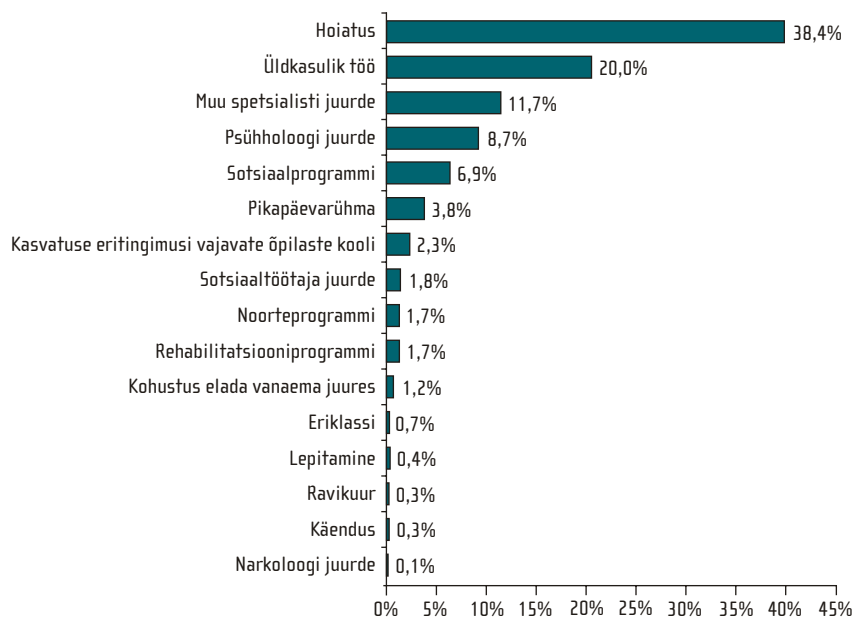
16

Joonis 5: Mõjutusvahendeid AEK-sse suunatud noore kohta (ENTK).

Kõige enam on ühele alaealisele mitut mõjutusvahendit kohaldatud Jõgeva maakonnas, kus

¹⁶ Kuna ühes otsuses võib olla kohaldatud mitut mõjutusvahendit, siis on kohaldatud mõjutusvahendite arv suurem kui alaealiste arv kellele mõjutusvahendeid kohaldati.

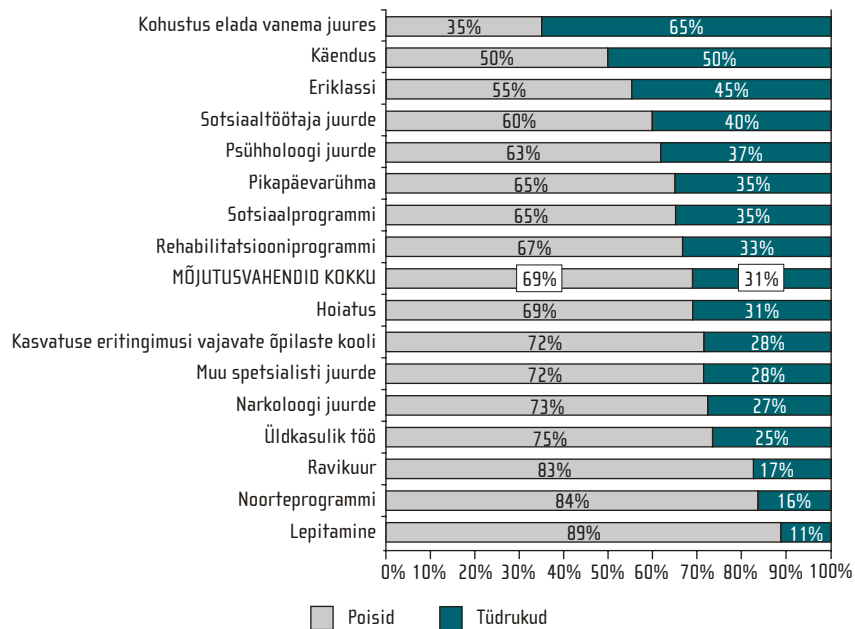
ühe alaealise suhtes kohaldati keskmiselt 2,35 mõjutusvahendit. Järgneb Rapla maakond, kus ühele alaealisele kohaldati keskmiselt 2,04 mõjutusvahendit. Eesti keskmisena kohaldati 2008. aastal kõigi komisjonide arvestuses 1,3 mõjutusvahendit ühe alaealise õigusrikkuja kohta. Kõige vähem, 1,05 mõjutusvahendit ühe komisjonidesse suunatud alaealise kohta kohaldati Viljandi maakonnas.

Joonis 6: Mõjutusvahendi osatähtsus kõigist 2008. aastal kohaldatud mõjutusvahenditest (EHIS).

Analüüsidest kõigi mõjutusvahendite kohaldamissagedust 2008. aastal, ilmneb, et kõige enam kohaldati mõjutusvahendina hoiatust. Hoiatust kohaldati 2077 korral. Kohaldatud mõjutusvahenditest järgnesid üldkasulik töö 1116 korra ja alaealise suunamine vestlusele spetsialistide juurde 1019 korraga. 517 korral suunati alaealine komisjonide poolt osalema sotsiaal-, noorte- või rehabilitatsiooniprogrammidesse. 2008. aastal kohaldati 286 koolikorralduslikku mõjutusvahendit. 81 korral tegi komisjon otsuse kohaldada alaealisele mõjutusvahendina kohustust elada vanema juures. Lepitamist kohaldati 22 korral ning alaealine võeti käendusele 12 korral. Kasvatuse eritingimusi vajavate õpilaste koolidesse suunati 73 alaealist.

Mõjutusvahendi kohaldamisel peab AMV5 eesmärgiks lähtuda alaealise isikust ning kohaldada konkreetsele isikule võimalikest sobivaim mõjutusvahend. EHIS-e andmed võimaldavad vaadelda mõjutusvahendite kohaldamist sõltuvalt alaealise soost. Kui 2008. aastal kõigist komisjoni suunatud alaealistest 70,4% olid poisid ja 29,6% tüdrukud, siis üksikute mõjutusvahendite lõikes on poiste osakaal 35–89%.

Joonis 7: Mõjutusvahendite kohaldamine 2008. aastal alaealiste soo lõikes (EHIS).

Poistele kohaldatud mõjutusvahenditest sagedasemad on lepitamine (89%) ja ravikuuris osalemine (84%).

Samuti on poistele rohkem kohaldatud ühiskasulikke tööd (75% juhtudest) ja kasvatuse eritingimusi vajavate õpilaste kooli suunamist (72% kõigist suunatutest).

Tüdrukute suhtes on mõjutusvahenditest kohaldatud enam kohustust elada vanema juures. Arvestades alaealistele kohaldatud kõigi mõjutusvahendite keskmist, on tüdrukutele kohaldatud enam koolikorralduslikke mõjutusvahendeid – eriklassi (45%) ja pikapäevärühma (35%) suunamist.

Käenduse kohaldamisel on poiste ja tüdrukute osakaal võrdne, kuid arvestades keskmist, on tüdrukute juures käenduse kohaldamine siiski sagedasem kui poiste puhul.

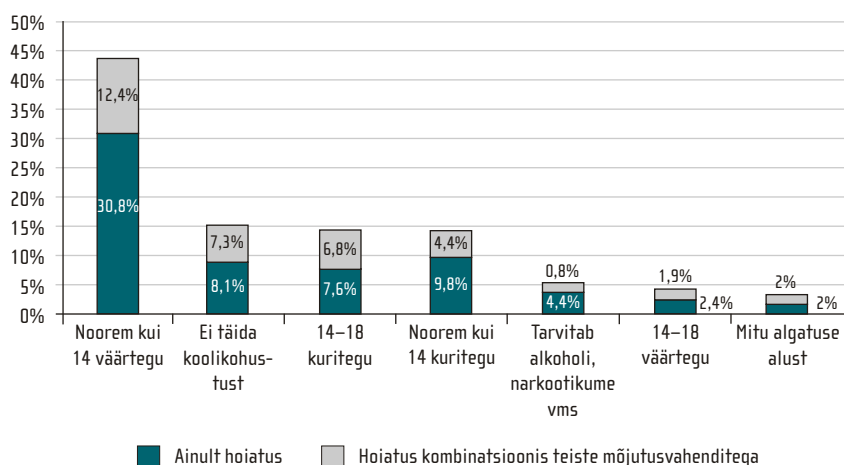
Programmidesse suunamise puhul eelistatakse poisse suunata osalema noorteprogrammidesse (84%) ja tüdrukuid sotsiaalprogrammi (35%-l juhtudest).

5.2. 2008. aastal kohaldatud mõjutusvahendite seos alaealiste vanuse ja õigusrikkumistega¹

5.2.1. Hoiatuse kohaldamine mõjutusvahendina

Hoiatus on mõjutusvahend, millega juhitakse alaealise tähelepanu õigusvastase teo toimepanemise või koolikohustuse mittetäitmise tagajärgedele. Alaealisele selgitatakse väära käitumise lubamatust, samuti toimepandud teo võimalikke tagajärgi (inimene võib löömise, tõukamise, peksmise tagajärjel saada eluohtlikult vigastada jne) ning antakse nõu, kuidas toimida edaspidi. Oluline on, et ka alaealine ise mõistaks hoiatuse olemust.

Hoiatust mõjutusvahendina kohaldati 2008. aastal alaealiste komisjonide poolt 2077 korral. See moodustas 38,4% kõigist kohaldatud mõjutusvahenditest². Hoiatust kohaldati mõjutusvahendina enim Harjumaal 699, Ida-Virumaal 307, Lääne-Virumaal 181, Pärnumaal 171 ja Tartumaal 157 korral.

Joonis 8: Hoiatuse kohaldamine õigusrikkumiste lõikes 2008. aastal [EHIS].

Kõige sagedamini, 43,2% hoiatustest kohaldati alaealiste suhtes, kes suunati komisjoni, kuna nad olid toime pannud väärteo ning kes olid nooremad kui 14-aastased. 15,4% hoiatuse kohaldamise juhtudest oli põhjuseks alaealise poolt koolikohustuse mittetäitmine. 14,4% puhul oli tegu 14–18-aastastega, kes olid toime pannud kuriteo ja 14,2% juhtudest oli põhjuseks noorema kui 14-aastase alaealise sooritatud kuritegu.

5.2.2. Koolikorralduslike mõjutusvahendite kohaldamine

Koolikorralduslikud mõjutusvahendid on alaealise suunamine põhiharidust omandavate kasvatusraskustega õpilastele moodustatud klassi või pikapäevarühma. Kasvatusraskustega õpilaste klass moodustatakse põhikooli ja gümnaasiumi riikliku õppekava või põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava järgi õppivate 2. või 3. kooliastme ühe või mitme klassi õpilastest. Kool töötab välja klassi õpilaste võimeid ja iseärasusi arvestava õppekava (ka

¹2007. aastal oli hoiatuse osakaal 46% kõigist sellel aastal kohaldatud mõjutusvahenditest.

²Kuni 2008. aastani esitatud statistiliste koondite põhjal ei olnud võimalik analüüsida mõjutusvahendite seoseid alaealiste vanuse ja õigusrikkumistega. Käesolevas peatükis on EHIS-e andmetele tuginedes vaadeldud iga mõjutusvahendi lõikes, millises vanuses alaealistele ja milliste õigusrikkumiste korral alaealiste komisjonid konkreetselt mõjutusvahendit kohaldasid.

ainekavad ja tulemuste hindamise põhimõtted). Klassi täituvuseks tohib olla 12 ja liitklassi korral 10 õpilast. Kasvatusraskustega õpilaste klassi saab suunata alaealist, kes ei arvesta üldtunnustatud käitumisnorme ega kooli kodukorra nõudeid, õpetajate ja lapsevanema nõudmisi või kellel on koolis ja väljaspool kooli tõsiseid käitumisprobleeme ning kes on seoses sellega õpiraskustes või klassikursust korranud.

Haridus- ja teadusministri määrus 30.06.2004 nr 38 "Põhiharidust omandavate kasvatusraskustega õpilaste klassi moodustamise tingimused ja kord." (RTL 2004, 91, 1425) lubab kasvatusraskustega õpilaste klassi vastu võtta õpilast nii alaealiste komisjoni otsuse kui ka õppenõukogu otsuse alusel. Õppenõukogu otsuse aluseks on kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötaja või kooli põhjendatud taotlus koos lapsevanema nõusolekuga või lapsevanema taotlus.

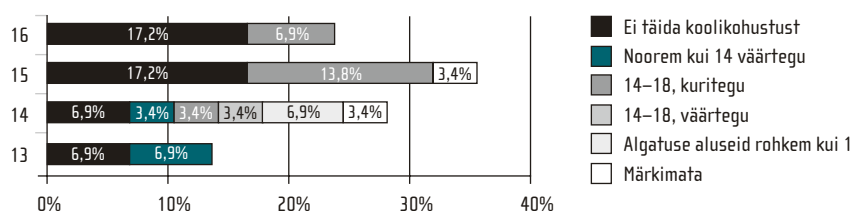
Koolikorralduslike mõjutusvahendeid kohaldati 286 korral ning need moodustasid 2008. aastal 5,5% kõigist aruteludest. Võrreldes 2007. aasta 226 korraga tõusis osakaal 0,6% ning absoluutarvudes on koolikorralduslike mõjutusvahendite kohaldamine suurenenud 26%.

Koolikorralduslike mõjutusvahendeid kohaldati 2008. aastal kõige enam Harjumaal – 86 korral. Järgnesid Jõgeva 62, Rapla 51, Tartu 35, Pärnu 24, Ida-Viru 16, Võru 6, Järva 5 ja Saare maakond 1 koolikorraldusliku mõjutusvahendi kohaldamise juhtumiga.

Kuues maakonnas (Hiiumaa, Lääne, Lääne-Viru, Põlva, Valga, Viljandi) koolikorralduslike mõjutusvahendeid 2008. aastal alaealiste komisjonide poolt ei kohaldatud.

EHIS-e andmetele tuginedes on võimalik vaadelda koolikorralduslike mõjutusvahendeid ka eraldi kasvatusraskustega õpilaste klassi ja pikapäevarühma suunatud alaealiste osas.

Kasvatusraskustega õpilaste klassi suunatud alaealised

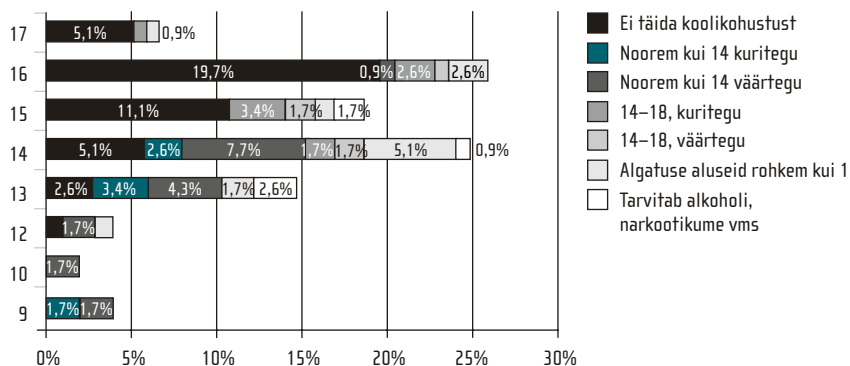

Joonis 9: Kasvatusraskustega õpilaste klassidesse suunatud alaealised vanuse ja õigusrikkumise lõikes (EHIS).

Peamine õigusrikkumine, mille korral alaealised kasvatusraskustega õpilaste klassi suunatakse, on koolikohustuse mittetäitmine (52% juhtudest). Eriklassi suunatutest 39% on vanuses 13–14 eluaastat ja 61% vanuses 15–16 eluaastat.

Vanema earühma suunamine kasvatusraskustega õpilaste klassi on seotud põhihariduse omandamise toetamisega, kuna põhikooli lõpetajate keskmine vanus on EHIS-e andmetel 15,8 eluaastat.

Pikapäevarühma suunatud alaealised

Joonis 10: Pikapäevarühma suunatud alaealised vanuse ja õigusrikkumise järgi (EHIS).

Pikapäevarühma suunamine on alaealiste õigusrikkumiste osas sarnaselt eriklassile suures osas seotud koolikohustuse mittetäitmisega (47,6% juhtudest). Õigusrikkumistest järgnesid osakaalult nooremate kui 14-aastaste sooritud alaealiste väärteod. Kõige enam suunati alaealisi pikapäevarühmadesse Tartu maakonna komisjonis, kus nimetatud otsused moodustavad 33% kõigist 2008. aasta pikapäevarühma suunamiste otsustest.

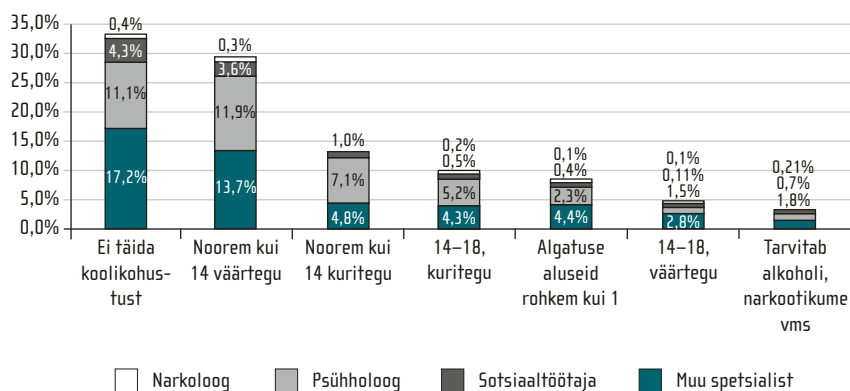
5.2.3. Alaealise suunamine spetsialisti juurde kui mõjutusvahend

Alaealiste komisjoni poolt mõjutusvahendina kohaldatud spetsialisti juurde vestlusele suunamise korral peab komisjoni otsuses olema märgitud, millise spetsialisti juurde alaealine suunatakse. Komisjonis läbiviidava õigusrikkumise arutelu käigus püütakse kindlaks teha, millist abi alaealine vajab. Vastavalt vajadusele suunatakse alaealine narkoloogi, psühholoogi, psühhiaatri, sotsiaaltöötaja, lastekaitsetöötaja või mõne muu spetsialisti juurde. Alaealiste komisjoni poolt määratud isiku juurde vestlusele suunamise kord on kehtestatud haridusministri 28.08.1998. a määrusega nr 14.

2008. aastal suunati alaealisi mõjutusvahendina spetsialistide juurde 1019 korral, mis moodustas 19,6% kõigist mõjutusvahenditest³.

Spetsialisti juurde suunamist kohaldati mõjutusvahendina maakondade lõikes järgnevalt: Harju 369, Tartu 146, Ida-Viru 118, Pärnu 65, Lääne 57, Jõgeva 51, Rapla 47, Viljandi 38, Võru 34, Lääne-Viru ja Põlva 22, Saare 16, Valga 14, Järva 12 ning Hiiu maakonnas 8 korral.

³ Varasemate aastate kohta ei ole võimalik erinevate spetsialistide osakaalu välja tuua. 2007. aastal kokku suunati alaealisi spetsialistide juurde 798 korral, mis moodustas 17% kõigist 2007. aastal kohaldatud mõjutusvahenditest. Alaealise suunamine erinevate spetsialistide juurde mõjutusvahendina on osakaalult tõusnud 2,6% ja juhtumite osas 21%.

Joonis 11: Spetsialisti juurde saadetute jagunemine spetsialisti ja arutelu algatuse aluse järgi (EHIS).

Analüüsid EHIS-e andmeid, võib öelda, et alaealiste puhul, kes 2008. aastal suunati psühholoogi juurde, on õigusrikkumistena domineerivad põhjused koolikohustuse mittetäitmine ning nooremate kui 14-aastaste alaealiste poolt sooritatud väärted. Peamine põhjus 14–18-aastaste vanuserühmas oli nende poolt toime pandud kuritegu. Narkoloogi juurde suunatud oli lisaks keelatud ainete tarvitamisele probleeme koolikohustuse täitmisega ning toime pandud väärtedega. Noorim narkoloogi juurde suunatud alaealine oli 12-aastane.

Sotsiaaltöötaja juurde suunatud alaealistest saab välja tuua kaks rühma. 52%-l juhtudest oli tegu koolikohustuse mittetäitjatega ja 48%-l oli põhjuseks noorema kui 14-aastaste poolt sooritatud väärtegu. 53,3% sotsiaaltöötaja juurde suunatud alaealistest olid vanuses 14–18.

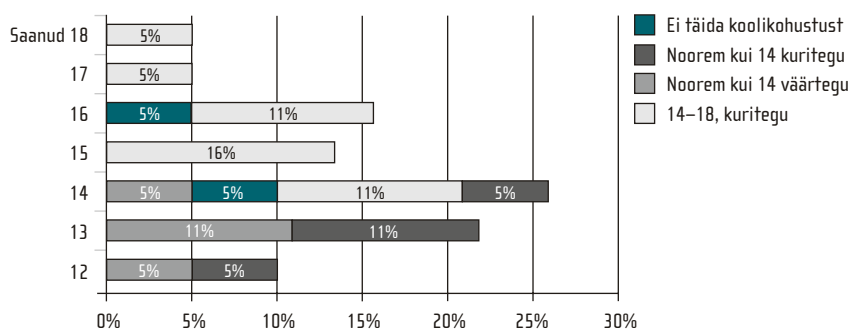
5.2.4. Lepitamine

Lepitamine on mõjutusvahend, mille kohaldamisel otsitakse erapooletu nõustaja abiga kokkulepet või võimlust õigusrikkumise tagajärjel tekkinud kahjude korvamiseks alaealise initsiatiivil. Lepitaja peab olema vastava ettevalmistuse saanud erapooletu isik. Lepitamine loetakse toimunuks, kui asjaosalised (õigusrikkuja ja õigusrikkumise läbi kannatanu) saavutavad mõlemad rahuldava kokkuleppe või õigusrikkumisega tekitatud kahjude korvamise. Lepitamise lahendiks võib olla õigusrikkumisega tekitatud kahju hüvitamisest loobumine, õigusrikkumisega tekitatud kahju hüvitamine, alaealise õiguserikkuja poolt üldkasuliku töö tegemine või muu lahend, mis ei ole määrukses sätestatud. Lepituse eesmärk on selles, et alaealine õiguserikkuja mõistaks ja tunnetaks oma süüd ning et tekkinud olukorrale leitakse lahendus osapoolte ühise leppena. Lepituse kohaldamiseks sõlmitakse leping lepituse kohaldaja ja alaealise vahel vastavalt lepitamise korrale, mis on kehtestatud sotsiaalministri 31. juuli 1998. a määrusega nr 44.

Lepitamist kohaldati 2008. aastal 22 korral, mis moodustab 0,4% kõigist 2008. aasta mõjutusvahenditest⁴.

Lepitust kohaldati mõjutusvahendina Pärnumaal ja Läänemaal 6, Tartumaal 3, Hiiumaal, Järvamaal ja Raplumaal 2 ning Harjumaal 1 kord. Kaheksas maakonnas 2008. aastal lepitamist mõjutusvahendina komisjonide poolt ei kohaldatud.

⁴2007. aastal kohaldati lepitamist 7 korral, mis moodustas 1,5% kõigist kohaldatud mõjutusvahenditest.

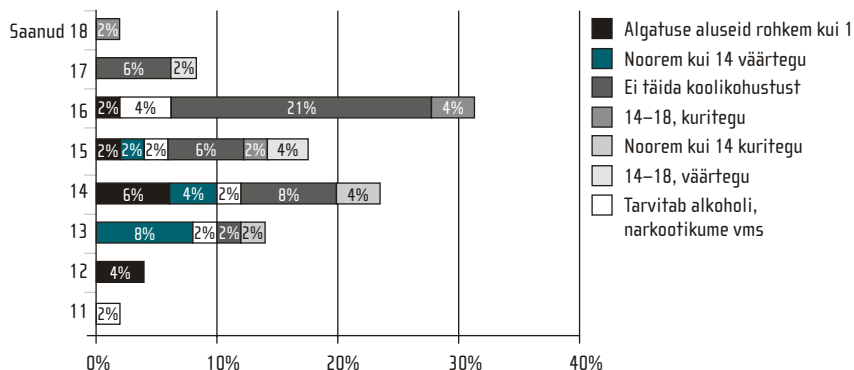
Joonis 12: Lepitamise kohaldamine alaealiste vanuse ja õigusrikkumise lõikes (EHIS).

Peamine õigusrikkumine, mille korral alaealiste komisjonides lepitamist mõjutusvahendina kohaldati, oli 14–18-aastaste poolt toime pandud kuritegu. Põhjusena järgnes alla 14-aastaste alaealiste poolt toime pandud kuritegu.

Kuritegude osakaal, mille puhul mõjutusvahendina lepitamise kohaldamiseni jõuti, oli kokku 69% aruteludest. 21%-l juhtudest oli lepitamist vajalik kohaldada alaealiste suhtes, kes noorema kui 14-aastasena olid sooritanud väärteo.

5.2.5. Mõjutusvahendina alaealistele kohaldatud kohustus elada vanema juures

Kohustus elada vanema juures kohaldati mõjutusvahendina kõige sagedamini alaealiste suhtes, kes ei täitnud koolikohustust. 2008. aastal kohaldati alaealisele mõjutusvahendina kohustus elada vanema või seadusliku esindaja juures 80 korral, mis moodustab 1,5% kõigest 2008. aastal kohaldatud mõjutusvahenditest⁵.

Joonis 13: Kohustuse elada vanema juures kohaldamine mõjutusvahendina alaealise vanuse ja õigusrikkumise lõikes (EHIS).

Õigusrikkumistest, mille korral vanema juures elamise kohustus kohaldati, olid 44% seotud koolikohustuse mittetäitmisega. Põhjustest järgnes noorema kui 14-aastase poolt sooritatud väärtegu (osakaal 14%). Samuti 14% oli neid alaealisi, kes suunati komisjoni mitme õigusrikkumise toimepanemise tõttu.

Alaealistest, kellele vanema juures elamise kohustus kohaldati, olid 31% 16-aastased ja 56% vanemad kui 15-aastased.

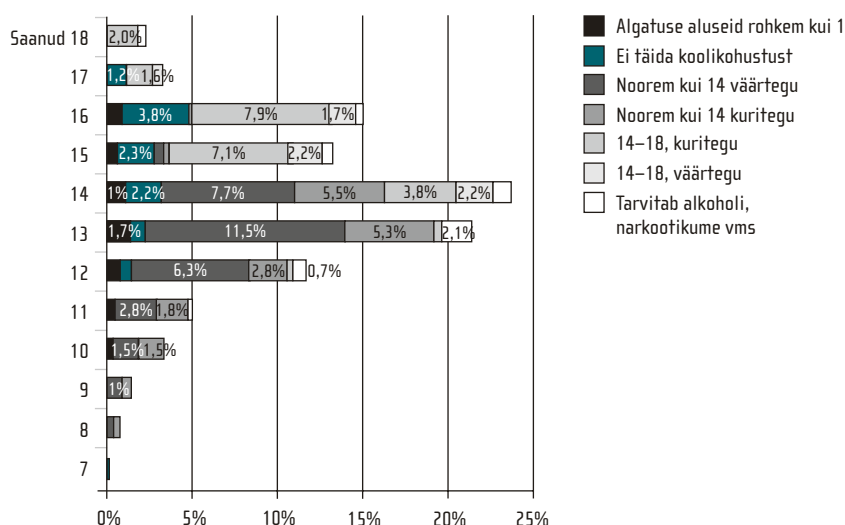
⁵2007. aastal moodustasid 88 vanema juures elamise kohustuse kohaldamise otsust 1,9% kõigest kohaldatud mõjutusvahenditest.

5.2.6. Mõjutusvahendina kohaldatud üldkasulik töö

Üldkasulik töö on kasvatusliku iseloomuga mõjutusvahend, mida võib kohaldada alaealisele tööst või õppimisest vabal ajal. Alaealine rakendatakse üldkasulikule tööle üksnes tema nõusolekul. 13–18-aastasele alaealisele võib määrata üldkasulikke töid kuni 50 tundi kolme kuu jooksul ja alla 13-aastasele alaealisele kuni 10 tundi ühe kuu jooksul. Üldkasulike tööde loetelu on kindlaks määratud Vabariigi Valitsuse määrusega. Üldkasuliku töö tegemise käigus saab alaealine sotsiaalseid kogemusi, areneb tema enesedistsipliin ja ta omandab ka elementaarseid tööoskusi. Üldkasuliku töö täitmise kord on kehtestatud sotsiaalministri 31. juuli 1998. a määrusega nr 44. Üldkasuliku töö täitmiseks sõlmitakse leping alaealise, sotsiaaltöötaja ja tööandja vahel, mis sisaldab üldkasuliku töö teostamise kava, mida täidab tööandja koos alaealisega. Töötundide täitmise järel esitatakse alaealiste komisjonile akt töö teostamise kohta ja töögraafiku koopia.

Üldkasulikke töid kohaldati 2008. aastal 1116 korral, mis moodustas 21,5% kõigist 2008. aastal kohaldatud mõjutusvahenditest⁶.

Üldkasulikke töid kohaldati mõjutusvahendina enim Harjumaal – 276 korral. Järgnesid Ida-Virumaa 120, Pärnumaa 109, Tartumaa 101, Viljandi 86, Võru 82, Rapla 73, Hiiumaa 53, Saaremaa 48, Läänemaa 27, Järvamaa 20, Jõgevamaa 19, Valgamaa 14 üldkasuliku töö kohaldamise korraga.

Joonis 14: Üldkasuliku töö kohaldamine alaealiste vanuse ja õigusrikkumise lõikes (EHIS).

Üldkasulikke töid kohaldati igas vanuses alaealiste suhtes.

Suurim oli üldkasuliku töö kohaldamise osakaal 13- ja 14-aastaste alaealiste puhul.

Õigusrikkumistest oli peamiseks alla 14-aastaste alaealiste toime pandud väärtegu. Vanemate, 14–18-aastaste alaealiste puhul oli peamiseks põhjuseks sooritatud kuritegu. 14-aastaste ja vanemate alaealiste suhtes on alaealiste komisjonid toimunud sarnaselt kohtupraktikaga ning üldkasuliku töö määramist on kohaldatud alternatiivkaristusena, mille positiivne aspekt seisneb asjaolus, et nii ei toimu alaealise kriminaliseerumist ning tal on

⁶ 2007. aastal kohaldati üldkasulikke töid 896 korral ning kõigist mõjutusvahenditest moodustas ÜKT 18,9%. Aastaga on üldkasuliku töö kohaldamine kasvanud 24%.

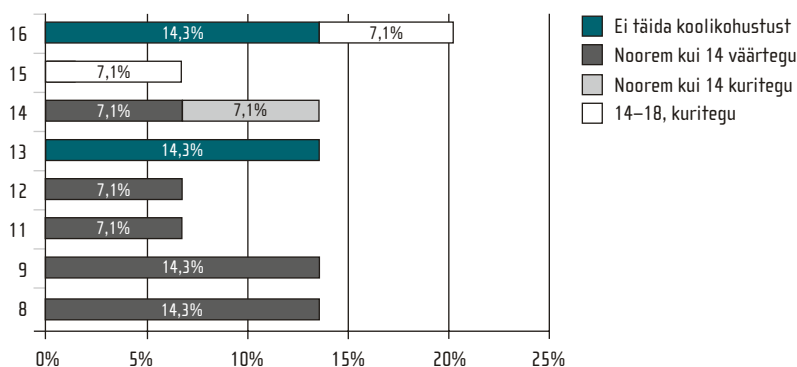
käitumist parandades ja uutest õigusrikkumistest hoidudes võimalik kasutada tulevikuvõimalusi ilma piiranguteta, mis kriminaalkorras karistatus Eesti seaduste järgi kaasa toob.

5.2.7. Alaealise käendus

Alaealisele mõjutusvahendina käenduse kohaldamise eesmärk on kontrollida alaealise käitumist, ennetamaks uute õigusrikkumiste toimepanemist. Käendajaks võib olla käendatava alaealise perekonnaliige, sugulane või kolmas isik, kellel on alaealise suhtes kasvatuslik mõju. Käendust võib määrata kuni kuueks kuuks ning järelvalvet teostab alaealiste komisjon. Käenduse kohaldamisel sõlmitakse leping vastavalt sotsiaalministri 31. juuli 1998. a määrusele nr 44, kus on toodud käendamise kord ja käenduse leping.

Käendust kohaldati 2008. aastal 12 korral, mis moodustas 0,2% kõigist 2008. aastal kohaldatud mõjutusvahenditest⁷.

Maakondade lõikes kohaldati käendust Harjumaal 4, Rapla- ja Tartumaal 3 ja Hiiu ning Ida-Viru maakondades 1 korral.

Joonis 15: Käendatud alaealised vanuse ja õigusrikkumise lõikes (EHIS).

50% juhtudest kohaldati käendust mõjutusvahendina alla 14-aastaste väärteo toime pannud alaealiste suhtes. Õigusrikkumistest järgnes koolikohustuse mittetäitmine (33%). 21,3% käendatavatest olid vanema kui 14-aastasena toime pannud kuriteo.

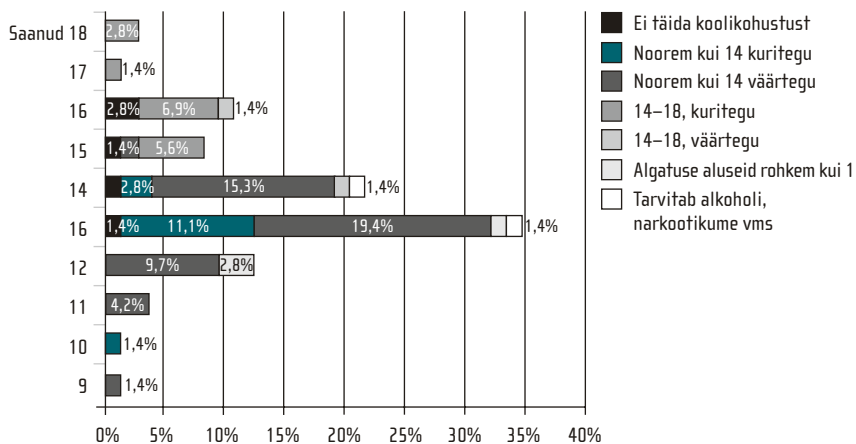
5.2.8. Alaealise suunamine osalema programmides

Sotsiaal- ja noorteprogrammidesse ning rehabilitatsiooniteenuses osalema suunamist kohaldati 2008. aastal 517 korral. Kõigist 2008. aastal kohaldatud mõjutusvahenditest moodustas see 10%⁸.

Alaealise suunamine osalema noorteprogrammi toimub juhul, kui komisjonil on võimalus arvestada alaealise võimeid ja soovi programmis osaleda. Eesmärgiks on suunata ja toetada alaealist teadlikult sisustama oma vaba aega. Noorteprogrammides osalemise kord on kehtestatud haridusministri 28.08.1998. a määrusega nr 14.

⁷2007. aastal oli käendatavaid alaealisi 38. Kõigist 2007. aasta mõjutusvahenditest moodustas käendus 0,8%. Käenduse kohaldamine on võrreldes eelmise aastaga langenud kolm korda.

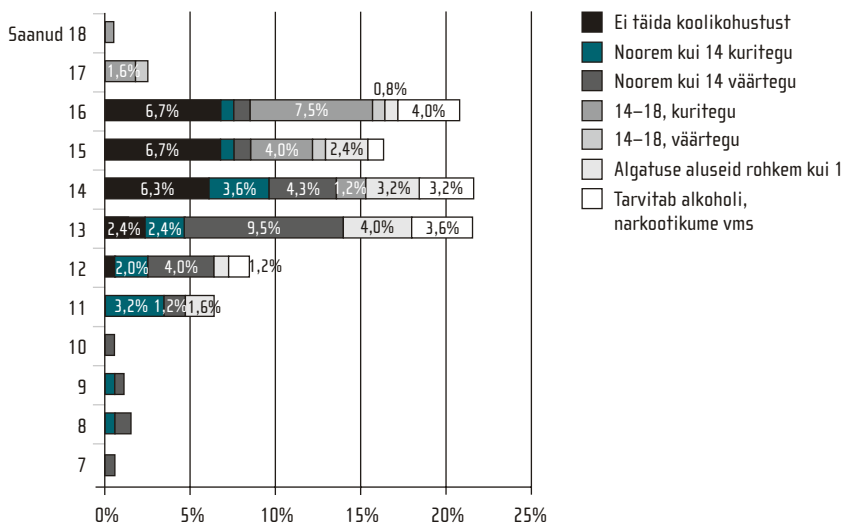
⁸2007. aastal kohaldati erinevatesse programmidesse suunamist 345 korral ja nende osakaal oli 7,5% kõigist 2007. aasta arutelludest. Kohaldamise kordasid arvestades suurenes programmidesse suunamine 1,8 korda, mis näitab, et komisjonid eelistavad pikaajalisemat sekkumist ja alaealise arengu toetamist.

Joonis: Noorteprogrammi suunamine alaealiste vanuse ja õigusrikkumise lõikes (EHIS).

Nooreprogrammidesse suunati alaealiste komisjonide poolt 2008. aastal peamiselt alla 14-aastased noored, kes olid sooritanud väärteot.

Alaealise suunamine osalema sotsiaalprogrammi on mõjutusvahend, mille kaudu toimub alaealise psühhosotsiaalne abistamine ja tema käitumise korrigeerimine. Sotsiaalprogrammides või ravikuurides osalemise rakendamise kord on kehtestatud sotsiaalministri 31. juuli 1998. a määrusega nr 44.

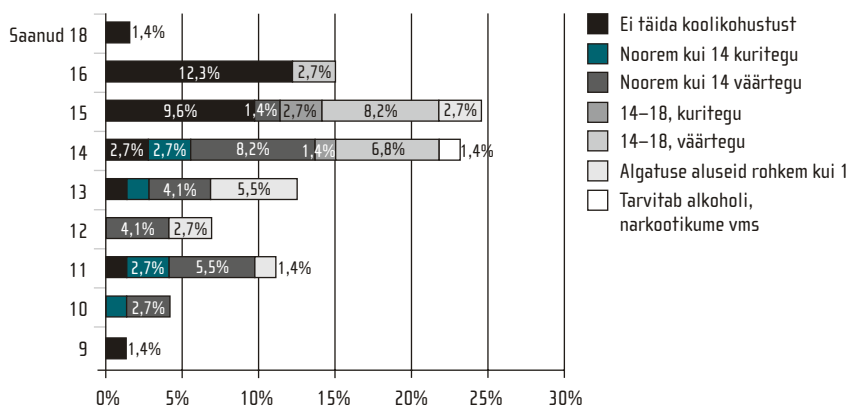

Joonis: Sotsiaalprogrammi suunamine alaealiste vanuse ja õigusrikkumise lõikes (EHIS).

2008. aastal sotsiaalprogrammidesse suunatute peamiste õigusrikkumistena tulevad esile koolikohustuse mittetäitmine ning alla 14-aastaste alaealiste poolt toime pandud kuriteod. Vanuserühmadest on ühtlaselt kõrge tase 13–17-aastaste alaealiste seas.

Rehabilitatsiooniteenusele suunamise mõjutusvahendina kohaldamine võimaldab multidistsiplinaarselt tegeleda alaealise probleemidega. Rehabilitatsiooni kohaldamine mõjutusvahendina alaealistele õigusrikkujatele on võimalik alates 2005. aasta märtsist pärast vastava muudatuse tegemist Sotsiaalhoolekandeseaduse §-s 11². Rehabilitatsioon on mit-

mekülgsete tegevustega noorele ja tema lähikonnale abi võimaldamine rehabilitatsioonimeeskonna poolt. Alaealise vanuse ja süütegude seos rehabilitatsiooniteenusele suunatute seas on esitatud joonisel 7.

Joonis 7: Rehabilitatsiooniteenusele suunatud alaealiste jaotus vanuse ja õigusrikkumise järgi (EHIS).

Komisjonide poolt on rehabilitatsiooniteenusele suunamist mõjutusvahendina kohaldatud laias vanuse diapsoonis. Rohkem on rehabilitatsiooniteenusele suunatud väärteo toime pannud või koolikohustust mittetäitvaid alaealisi. Vähem on rehabilitatsiooni kohaldatud 14–18-aastaste poolt toime pandud kuritegude puhul ja keelatud ainete tarvitamisega seotud alaealiste juures.

5.2.9. Kasvatuse eritingimusi vajavate õpilaste kooli suunamine

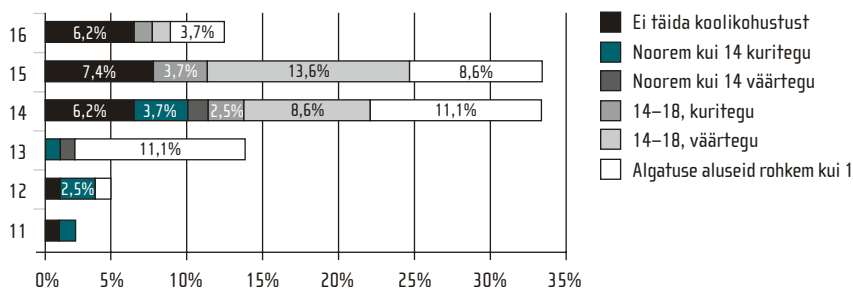
Kasvatuse eritingimusi vajavate õpilaste kooli suunamist kui vabadust piiravat mõjutusvahendit saab komisjon rakendada üksnes kohtu loal. Eestis tegutses 2008. aastal kolm kasvatustlike eritingimusi vajavate õpilaste kooli: Tapa Erikool (vene õppekeelega poistele), Puiatu Erikool (eesti õppekeelega poistele) ja Kaagvere Erikool (vene ja eesti õppekeelega tüdrukutele). Komisjon saab taotleda kohtult alaealise erikooli suunamist kuni kaheks aastaks, arvestades õppeaasta lõppu. Seda mõjutusvahendit saab kohaldada alaealise suhtes, kes on pannud toime karistusseadustikus või muus seaduses fikseeritud õigusvastase teo ja ei ole noorem kui kaheistkümnepäevane. Erandkorras võib kohtult luba taotleda ka siis, kui alaealine on vähemalt kümneaastane ja on toime pannud kuriteokoosseisule vastava õigusvastase teo. AMVS kohaselt ei saa kasvatuse eritingimusi vajavate õpilaste kooli suunata alaealist, kelle küsimust arutatakse komisjonis seoses koolikohustuse halva täitmisega (AMVS § 3 lg 2 p 5, § 6 lg 2). Alaealise kasvatuse eritingimusi vajavate õpilaste kooli suunamise kord on kehtestatud haridusministri 28.08.1998. a määrusega nr 14.

2008. aastal suunati komisjonide taotluste alusel kasvatuse eritingimusi vajavate õpilaste koolidesse 73 alaealist⁹.

Kõige enam alaealisi suunati erikoolidesse Tartu maakonnast – 21 alaealist. Järgnesid Harjumaa 16, Raplamaa 10, Lääne-Virumaa 7, Ida-Virumaa ja Jõgevamaa 5, Võrumaa 3, Järva- ja Läänemaa 2 ning Põlvamaa ja Viljandimaa 1 kasvatuse eritingimusi vajavate õpilaste kooli suunamisega. Kolmest maakonnast – Hiiu-, Saare- ja Valgamaalt ei suunatud 2008. aastal erikoolidesse ühtegi alaealist. Lisaks alaealiste komisjonidele suunavad alaealisi

⁹2007. aastal suunati kasvatuse eritingimusi vajavate õpilaste koolidesse 78 alaealist.

erikooli ka kohtud otse, juhul kui vastavalt KarS § 87 leiab kohtunik, et alaealist on võimalik mõjutada ilma vangistust kasutamata ning määrab talle mõjutusvahendina kuni kaheaastase suunamise kasvatuse eritingimusi vajavate õpilaste kooli.

Joonis: Kasvatuse eritingimusi vajavate õpilaste kooli suunatud alaealised vanuse ja õigusrikkumise lõikes (EHIS).

Noorim kasvatuse eritingimusi vajavate õpilaste kooli suunatu oli 11-aastane. Tema puhul oli põhjuseks toime pandud kuritegu ja koolikohustuse mittetäitmine.

Suurima vanuserühma alaealisi, kes kasvatuse eritingimusi vajavate õpilaste kooli suunati, moodustasid 14 ja 15 aasta vanused alaealised. Võrreldes teiste mõjutusvahenditega oli suurem nende alaealiste osakaal, kes olid sooritanud mitmeid õigusrikkumisi.

Kasvatuse eritingimusi vajavate õpilaste kooli suunatud alaealistest 15,4% olid sooritanud kuriteo. Kuriteo sooritanutest 50% olid alla 14-aastased ja 50% 14–16-aastased.

Vanemate kui 14-aastaste alaealiste juures oli peamiseks põhjuseks toimepandud väärtegu.

6. Õigusrikkumiste arutelude korraldamisega seotud toimingud

6.1. Sundtoomine

Sundtoomist (AMV5 §18) taotleb komisjon juhtudel, kui alaealine ei ilmu ettemääratud ja teada antud ajal komisjoni istungile. Enne sundtoomise taotlemist selgitab komisjoni sekretär põhjused, miks alaealine komisjoni koosolekule ei ilmunud. Alaealise seadusliku esindaja kohus on informeerida komisjoni mõjuvatest põhjustest, miks alaealine ei saa komisjoni istungil määratud kuupäeval osaleda. Sundtoomise kohaldamine on vajalik tingimustes, kus alaealine ja tema esindaja ei pea vajalikuks kutsele reageerida. Sundtoomist teostab politsei komisjoni taotluse alusel, lähtudes Kriminaalmenetluse seadustiku § 139. Sundtoomise otsuses märgitakse alaealise nimi, sünniaeg, elukoht, õppeasutus ning põhjus, miks sundtoomist taotletakse. Sundtoomist taotletakse üldjuhul kindlaks kuupäevaks ja kellaajaks, millele konkreetse alaealise õigusrikkumise arutelu on kavandatud. Erandjuhtudel, kui ka komisjoni toimumise määratud ajaks ei ole võimalik alaealist tabada, korraldatakse erakorraline komisjoni istung, määratledes toimumise ajaks vastavalt 18 või 48 tunni jooksul, arvestades alaealise tabamise ajast. Sel puhul peab ka taotluses politseile olema märgitud, et istung viiakse läbi alaealise tabamisel.

Sundtoomist alaealiste komisjoni istungile teostas politsei 2008. aastal **117 alaealise suhtes 138 korral**.

Kõigist 2008. aastal komisjonides läbiviidud aruteludest moodustasid sundtoomisega seotud juhud 4%.¹⁰ Kõige enam teostati sundtoomist Tallinnas, 26 korral. Maakondade lõikes tuli sundtoomisi teostada Tartumaal 24, Ida-Virumaal 21, Pärnumaal 18, Harjumaal 10, Põlvamaal ja Viljandimaal 9, Võrumaal 7, Lääne-Virumaal 6, Jõgevamaal 5, Valgamaal 4, Hiiumaal 2 ning Läänemaal, Raplamaal ja Saaremaal 1 korral. Sundtoomist ei pidanud politseilt taotlema Järvamaa alaealiste komisjonid.

¹⁰2007. aastal teostas politsei sundtoomist 92 korral, mis moodustas 2% kõigist 2007. aasta aruteludest.

Vanus	poiss		poiss kokku	tüdruk		tüdruk kokku	KOKKU
	eesti	vene + muu		eesti	vene + muu		
7	0,9%		0,9%				0,9%
9		1,7%	1,7%				1,7%
10		0,9%	0,9%		2,6%	2,6%	3,4%
11	0,9%	0,9%	1,7%	0,9%		0,9%	2,6%
12	6,0%	1,7%	7,7%	0,9%		0,9%	8,5%
13	7,7%	1,7%	9,4%	4,3%	1,7%	6,0%	15,4%
14	8,5%	3,4%	12,0%	9,4%	4,3%	13,7%	25,6%
15	4,3%	3,4%	7,7%	2,6%	0,9%	3,4%	11,1%
16	12,0%	2,6%	14,5%	6,0%	5,1%	11,1%	25,6%
17	2,6%	0,9%	3,4%	0,9%		0,9%	4,3%
Saanud 18							0,9%
KOKKU	42,7%	17,1%	59,8%	24,8%	14,5%	39,3%	100,0%

Tabel 10: Sundtoomise kohaldamine alaealise vanuse, soo ja emakeele lõikes (EHIS).

Noorimad, kelle suhtes sundtoomist rakendati, olid 7-aastane eesti emakeelega poiss ja 10-aastane vene emakeelega tüdruk.

Alaealistest, kelle komisjoni istungil osalemine tagati sundtoomisega, olid 67,5% vanemad kui 14-aastased ja 32,5% alla 14-aastased alaealsed.

EHIS-e andmete analüüs näitab, et sundtoomiste vajadus suureneb siis, kui alaealsed on 13-aastased või vanemad. Suurim oli sundtoomiste vajadus 14- ja 16-aastaste alaealiste puhul, moodustades kummagi eärühma juures 25,6%.

Emakeele järgi jagunesid sundtoomise osakaalud eestikeelsete poiste 42,7% ja tüdrukute 24,8% ning mitte-eestikeelsete poiste 17,1% ja tüdrukute 14,5% vahel.

6.2. Alaealisele esindaja määramine

Tagamaks alaealise õiguste ja huvide kaitset, on komisjoni istungil vajalik ka lapsevanema kohalolu. Lastekodus või lapsevanemast lahus elavate alaealiste huvide kaitse eest seisab lastekaitsetöötaja. Juhtudel, kui lapsevanem ei ilmu komisjoni istungile, on alaealiste komisjonide kohustus alaealise huvide eest seismine tagada. Esindaja tuleb määrata alaealisele juhtudel, kui lapsevanem ei ole suuteline alaealise huvisid kaitsma (AMVS § 20 lõige 1 punkt 5) või on alaealise seadusliku esindaja huvid alaealise huvidega vastuolus (AMVS § 21 lõige 3).

Alaealiste komisjonidel on tulnud 2008. aastal toimunud arutelude läbiviimiseks määrata esindaja alaealise huvide ja õiguste kaitsjana **226 korral**¹¹. Kõigist 2008. aastal läbiviidud aruteludest moodustavad esindaja määramisega korraldatud arutelud 5,6%.

¹¹2007. aastal määrati esindaja 153 korral, mis moodustas 3% kõigist 2007. aasta aruteludest.

vanus	poiss		poiss kokku	tüdruk		tüdruk kokku	KOKKU
	eesti	vene /muu		eesti	vene / muu		
7	1%		1%				1%
9	1%	1%	2%	1%	0%	1%	2%
10	1%	1%	2%	1%	1%	1%	3%
11	2%	2%	4%	2%	0%	2%	5%
12	4%	3%	7%	2%	1%	2%	10%
13	6%	3%	10%	4%	0%	4%	14%
14	10%	3%	13%	2%	2%	4%	17%
15	12%	3%	15%	2%	1%	3%	18%
16	11%	3%	14%	6%	4%	10%	24%
17	4%	2%	5%		1%	1%	6%
18							1%
KOKKU	51%	21%	73%	19%	8%	27%	100%

Tabel 11: Esindaja määramine alaealise vanuse, soo ja emakeele lõikes (EHIS).

Noorimad, kellele komisjoni istungiks tuli esindaja määrata, olid poistest 7-aastane eesti emakeelega ja tüdrukutest 10-aastane vene emakeelega alaealine. Alaealistest, kellele esindaja määrati, olid alla 14-aastased 35% ja 14–18-aastased 65%.

Üle poolte juhtudest, mil esindaja määrati, oli tegu eesti keelt kõnelevate noormeestega. Kõige enam oli esindajate määramise vajadust 15-aastaste eestikeelsete poiste osas. Kõigist esindajate määramise juhtumitest moodustas nende rühm 12%. Mitte-eestikeelsete poiste osakaal moodustas 21%. Tüdrukutest 19% olid eesti emakeelega ja 8% vene või mõnda teist keelt emakeelena kõnelevad. Vanuserühmadest, kellele esindaja määrati, oli suurim 16-aastaste osakaal, moodustades 24%. 14-aastaste osakaal moodustas esindajate määramise juhtudest 17% ja 15-aastaste osakaal 18%.

6.3. Alaealise õigusrikkumise arutelu edasilükkamine

Hindamaks õigesti nii alaealise rolli alaealise poolt sooritatud õigusrikkumise toimepärnemisel kui ka alaealisele sobivaima mõjutusvahendi valikut, peavad alaealiste komisjoni käsutuses istungi ajaks olema vajalikud materjalid, mis puudutavad õigusrikkumise fakti ja alaealise iseloomustust. Juhul, kui arutelu korraldamiseks ja mõjutusvahendi kohaldamiseks vajalikud eeldused ei ole täidetud, tuleb komisjonil alaealise õigusrikkumise ja mõjutusvahendi kohaldamise arutelu edasi lükata ning määratleda AMVS § 15-le vastavalt isikud ja protseduurid, kuidas puudused järgnevas aruteluks kõrvaldada. Samuti on komisjonil tulenevalt AMVS § 17-st kohustus arutelu edasi lükata, kui alaealine või tema seaduslik esindaja ei ilmu komisjoni istungile.

Õigusrikkumise arutelu tuli 2008. aastal edasi lükata 437 korral, mis moodustas 11% kõigist 2008. aastal komisjonides toimunud aruteludest. Alaealise õigusrikkumise arutelude edasilükkamistest kõige enam, 152 otsust tehti Tallinna komisjonide poolt ja nende otsuste osakaal kõigist arutelude edasilükkamistest moodustas 35%. Maakondadest enim arutelude edasilükkamisi leidis aset Ida-Virumaal 60 korral ehk 14,1% arutelude edasilükkamistest ja Harjumaal 50 korral, 11% edasilükkamistest. Õigusrikkumise arutelude edasilükkamise

otsuseid tehti komisjonide poolt Viljandimaal 37 korda (8%), Raplamaal 33 (8%), Põlvamaal 25 (6%), Läänemaal 23 (5%), Pärnumaal 20 (5%), Tartumaal 12 (3%), Võrumaal 10 (2%), Valgamaal 7 (2%), Järvamaal 4 (1%) ning Hiiumaal ja Lääne-Virumaal tehti 2 arutelu edasilükkamise otsust. Jõgevamaal ja Saaremaal ei pidanud komisjonid arutelu edasilükkamise otsuseid tegema.

6.4. Kordusarutelud alaealiste komisjonides

Kordusarutelu peab alaealiste komisjon korraldama juhul, kui alaealine ei täida talle määratud mõjutusvahendist tulenevaid kohustusi (AMV5 § 9). 2008. aastal pidid komisjonid **162** korral korraldama **kordusarutelu**¹². Kordusarutelude osakaal kõigist aruteludest moodustas 2008. aastal 4%. Kõige enam kordusarutelusid tuli korraldada maakondadest Harjumaal – 39. Tallinna komisjonides viidi läbi 37 kordusarutelu. Maakondade lõikes viidi kordusarutelusid komisjonides läbi 22 Pärnumaal, 13 Raplamaal, 10 Ida-Virumaal, 8 Viljandimaal, 7 Tartumaal, 6 Lääne- ja Võrumaal, 5 Valgamaal, 3 Hiiumaal ja Jõgevamaal, 2 Järvamaal ning 1 Saaremaal. Lääne-Virumaal ja Põlvamaal alaealiste komisjonid kordusarutelusid korraldama ei pidanud.

6.5. Õigusrikkumiste arutelude kestus alaealiste komisjonides

Arutelude kestuse arvutamise aluseks on aeg, mille jooksul komisjonid, alates esitatud taotlusest, jõudsid komisjoni istungil mõjutusvahendi kohaldamise otsuseni. Arvesse on võetud kõik EHIS-esse sisestatud arutelud, sõltumata sellest, kas arutelu oli vajalik edasi lükata alaealise mitteilmumise või istungi ajaks puudulike materjalide tõttu.

Keskmiselt kulub komisjoni esitatud taotlusest kuni otsuse tegemiseni ja mõjutusvahendite kohaldamiseni 2008. aastal aega 48 päeva.

Kõige kiiremini jõuti õigusrikkumise arutelu algatamisest mõjutusvahendi kohaldamise otsuseni Saare maakonna komisjonis – keskmiselt 20 päevaga. Lisaks on veel viies maakonnas jõutud otsuseni keskmiselt kiiremini kui 30 päevaga. Kolmes maakonnas on maakondliku ja kohalike komisjonide tööle kulunud keskmiselt alla 40 päeva ja kuues maakonnas on aega kulunud 41–48 päeva. Üle keskmise oli arutelude kestus Hiiumaal, Ida-Virumaal ja Harjumaal. Põhjused, miks alaealiste komisjonides ei jõuta asju arutada AMV5 § 14 määratletud 30 päeva jooksul, on arutelude edasilükkamine ning kordusarutelude korraldamise vajadus.

¹²2007. aastal korraldasid komisjonid 170 kordusarutelu, mis moodustasid 4,3% kõigist 2007. aasta aruteludest.

7. Lisad

LISA 1

Seos alaealise õigusrikkumise, taotluse esitajate ja kohaldatavate mõjutusvahendite valiku vahel.

Kui alaealine on...	saab komisjonile taotluse esitada...	Komisjon võib kohaldada ühte või mitut mõjutusvahendit
7–14-aastasena toime pannud karistusseadustikus ettenähtud kuriteokoosseisule vastava õigusvastase teo	politseiametnik keskkonnajärelevalve ametnik prokurör	hoiatus, vestlusele suunamine spetsialisti juurde, lepitamine, kohustus elada kodus, käendus, osaleda noorte- ja sotsiaalprogrammis, üldkasulik töö, rehabilitatsiooniteenus, kasvatus eritingimusi vajavate õpilaste kooli suunamine
7–14-aastasena toime pannud karistusseadustikus või muus seaduses ettenähtud väärteokoosseisule vastava õigusvastase teo	politseiametnik keskkonnajärelevalve ametnik	hoiatus, vestlusele suunamine spetsialisti juurde, lepitamine, kohustus elada kodus, käendus, osaleda noorte- ja sotsiaalprogrammis, üldkasulik töö, rehabilitatsiooniteenus, kasvatus eritingimusi vajavate õpilaste kooli suunamine
14–18-aastasena toime pannud karistusseadustikus ettenähtud kuriteo	prokurör, kohtunik	hoiatus, vestlusele suunamine spetsialisti juurde, lepitamine, kohustus elada kodus, käendus, osaleda noorte- ja sotsiaalprogrammis, üldkasulik töö, rehabilitatsiooniteenus; kasvatus eritingimusi vajavate õpilaste kooli suunamine
14–18-aastasena toime pannud karistusseadustikus või muus seaduses ettenähtud väärteo	politseiametnik kohtunik	hoiatus, vestlusele suunamine spetsialisti juurde, lepitamine, kohustus elada kodus, käendus, osaleda noorte- ja sotsiaalprogrammis, üldkasulik töö, rehabilitatsiooniteenus, kasvatus eritingimusi vajavate õpilaste kooli suunamine
7–17-aastasena ei täida koolikohustust	alaealise seaduslik esindaja, kooli esindaja, lastekaitseametnik, sotsiaalametnik	koolikorralduslikud mõjutusvahendid, hoiatus, vestlusele suunamine spetsialisti juurde, lepitamine, kohustus elada kodus, käendus, osaleda noorte- ja sotsiaalprogrammis, üldkasulik töö, rehabilitatsiooniteenus
7–18-aastasena tarvitanud alkohoolset jooki, narkootilist või psühho troopset ainet	politseiametnik	osaleda ravikuuris, hoiatus, vestlusele suunamine spetsialisti juurde, lepitamine, kohustus elada kodus, käendus, osaleda noorte- ja sotsiaalprogrammis, üldkasulik töö, rehabilitatsiooniteenus

LISA 2

Alaealiste komisjonidesse suunatud õigusrikkujad soo ja vanuserühma järgi maakondade lõikes (ENTK).

	poisid	tüdrukud	poisid ja tüdrukud KOKKU	kuni 14- aastased	14–18- aastased	7–18- aastased KOKKU
Harju	58	15	73	33	40	73
Hiiu	69	13	82	42	40	82
Ida-Viru	34	17	51	26	25	51
Jõgeva	57	16	73	11	62	73
Järva	63	10	73	32	41	73
Lääne	37	85	122	49	73	122
Lääne-Viru	173	54	227	162	65	227
Rapla	72	32	104	34	70	104
Põlva	102	21	123	49	74	123
Pärnu	17	6	23	7	16	23
Saare	56	14	70	18	52	70
Tartu	371	142	513	294	219	513
Valga	48	10	58	32	26	58
Viljandi	163	45	208	127	81	208
Võru	99	47	146	69	77	146
Maakondade komisjonid kokku	1419	527	1946	985	961	1946
	poisid	tüdrukud	poisid ja tüdrukud KOKKU	kuni 14- aastased	14–18- aastased	7–18-aastased KOKKU
ALBU	5	0	5	1	4	5
AMBLA	5	1	6	2	4	6
TABIVERE	6	3	9	1	8	9
ABJA	5	1	6	3	3	6
KÕPU	4	0	4	4	0	4
KÕO	2	0	2	1	1	2
TARVASTU	12	2	14	10	4	14
JUURU	9	0	9	3	6	9
JÄRVAKANDI	4	0	4	1	3	4
KOHILA	29	6	35	25	10	35
TÕSTAMAA	5	0	5	4	1	5
SAUGA	14	4	18	7	11	18
VÄNDRA/KAISMA	31	2	33	19	14	33
PÄRNU	66	51	117	62	55	117
HÄÄDEMEESTE	4	1	5	4	1	5
HALINGA	11	2	13	6	7	13
AUDRU	33	5	38	22	16	38

ARE	2	1	3	2	1	3
SAARDE/K-NÕMME	4	2	6	0	6	6
SINDI	20	14	34	18	16	34
VIIMSI	7	15	22	10	12	22
MAARDU	19	35	54	16	38	54
NISSI	4	17	21	16	5	21
RAE	14	25	39	19	20	39
VASALEMMA	9	6	15	7	8	15
SAKU	8	13	21	14	7	21
KOSE	22	4	26	14	12	26
HARKU	20	11	31	12	19	31
KUUSALU/LOKSA	15	10	25	13	12	25
KERNU	8	2	10	3	7	10
KEILA	26	14	40	15	25	40
JÕELÄHTME	10	0	10	8	2	10
SAUE	13	4	17	10	7	17
ANIJA	9	4	13	8	5	13
ELVA	18	7	25	2	23	25
VÕNNU	0	0	0	0	0	0
ÜLENURME	12	2	14	6	8	14
KOHTLA-JÄRVE	75	22	97	65	32	97
NARVA	170	46	216	113	103	216
SILLAMÄE	23	12	35	10	25	35
KIVIÕLI	16	7	23	12	11	23
TÕRVA	14	6	20	13	7	20
LASNAMÄE	152	120	272	154	118	272
HAABERSTI	71	34	105	49	56	105
NÕMME	40	28	68	36	32	68
KRISTIINE	50	31	81	54	27	81
PIRITA	10	7	17	11	6	17
KESKLINN	48	27	75	37	38	75
PÕHJA-TALLINN	121	53	174	136	38	174
MUSTAMÄE	70	64	134	65	69	134
Omavalitsuste komisjonid kokku	1345	721	2066	1121	941	2066
Komisjonid kokku	2764	1248	4012	2108	1904	4012
	poisid	tüdrukud	poisid ja tüdrukud KOKKU	kuni 14- aastased	14–18- aastased	7–18-aastased KOKKU

LISA 3

Alaealiste komisjonidesse suunatud alaealiste õigusrikkumised komisjonide lõikes (ENTK).

	alla 14-aastase kuritegu	alla 14-aastase väärtegu	14–18-aastase kuritegu	14–18-aastase väärtegu	koolikoostuse mitte-täitmine	alkoholi, narkootilise või psühhotroopse aine tarvitamine	KOKKU
Harju	2	36	10	7	18	0	73
Hiiu	7	43	6	28	3	15	102
Ida-Viru	10	15	14	2	13	5	59
Jõgeva	4	6	28	5	14	16	73
Järva	8	24	34	7	7	25	105
Lääne	24	40	37	18	13	10	142
Lääne-Viru	78	260	39	5	14	0	396
Rapla	18	37	49	10	28	0	142
Põlva	24	41	43	16	25	0	149
Pärnu	3	7	6	4	3	0	23
Saare	5	15	23	23	9	0	75
Tartu	79	208	49	7	162	42	547
Valga	12	30	8	4	15	0	69
Viljandi	28	88	29	31	16	0	192
Võru	22	30	27	48	19	0	146
Maakondade komisjonid kokku	324	880	402	215	359	113	2293
ALBU	1	0	0	5	1	0	7
AMBLA	2	2	0	0	2	0	6
TABIVERE	0	0	1	0	8	0	9
ABJA	1	2	0	2	1	0	6
KÕPU	0	2	0	0	0	0	2
KÕO	1	0	0	0	0	0	1
JUURU	0	0	0	0	7	2	9
TARVASTU	0	5	3	4	2	0	14
JÄRVAKANDI	0	0	0	0	4	1	5
KOHILA	3	25	13	0	3	16	60
SAUGA	5	5	3	1	7	4	25
VÄNDRA/KAISMA	6	5	2	3	17	0	33
TÕSTAMAA	0	0	1	0	2	2	5
PÄRNU	27	26	28	28	13	44	166
HÄÄDEMEESTE	0	0	1	2	1	1	5
SINDI	4	0	16	3	7	0	30
HALINGA	1	4	1	1	6	0	13
AUDRU	5	16	11	5	1	0	38
ARE	0	2	0	0	0	1	3
SAARDE/K-NÕMME	0	0	0	0	0	0	0

VIIMSI	2	8	2	0	2	8	22
MAARDU	0	34	20	0	0	0	54
NISSI	0	10	7	0	4	0	21
RAE	29	30	3	0	19	0	81
VASALEMMA	4	2	5	0	4	0	15
SAKU	3	10	3	1	4	0	21
KOSE	0	0	0	0	12	9	21
HARKU	0	12	19	0	0	0	31
KUUSALU/ LOKSA	0	7	2	1	14	1	25
KERNU	0	3	3	0	4	0	10
KEILA	5	15	7	5	8	0	40
JÕELÄHTME	3	5	1	0	1	0	10
SAUE	6	4	3	0	4	0	17
ANIJA	6	4	3	0	0	0	13
KOHTLA- JÄRVE	26	38	16	2	14	1	97
NARVA	56	81	49	0	30	0	216
SILLAMÄE	0	9	5	0	21	0	35
KIVIÕLI	1	11	2	0	10	0	24
TÕRVA	2	7	0	0	13	0	22
ÜLENURME	2	1	3	0	6	2	14
VÕNNU	0	0	0	0	0	0	0
ELVA	5	5	0	0	0	15	25
LASNAMÄE	40	126	28	0	76	2	272
HAABERSTI	2	25	28	2	22	26	105
NÕMME	4	28	1	9	26	0	68
KRISTINE	7	41	5	3	25	2	83
PIRITA	2	11	2	0	5	0	20
KESKLINN	13	51	0	0	19	21	104
PÕHJA- TALLINN	6	74	11	1	64	42	198
MUSTAMÄE	14	54	13	6	40	8	135
Omavalitsus- te komisjonid kokku	294	800	321	84	529	208	2236
	alla 14- aastase kuritegu	alla 14- aastase väärtegu	14–18- aastase kuritegu	14–18- aastase väärtegu	kooliko- hustuse mittetäit- mine	alkoholi, narkootilise või psühhot- roopse aine tarvitamine	KOKKU
	618	1680	723	299	888	321	4529

LISA 4

2008. aastal kohaldatud mõjutusvahendid komisjonide lõikes. [ENTK]

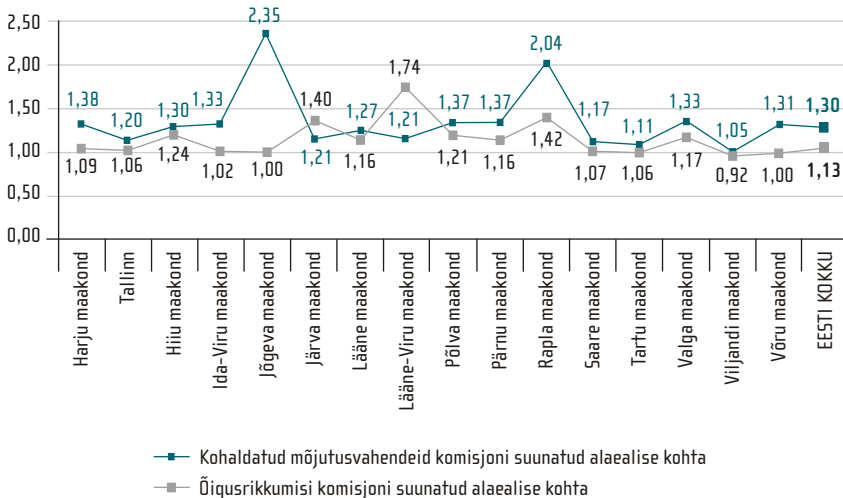
	hoiatatus	koolikorralduslik	spetsialisti vestlus	lepitamine	kohustus elada vanemaga	üldkasulik töö	käendus	programmis osalemine	kasvatuse eritingimuste kooli	mõjutusvahendeid kokku
Harju	47	0	32	1	3	17	0	6	2	108
Hiiu	40	0	8	2	0	53	1	3	0	107
Ida-Viru	16	0	12	0	3	14	1	4	1	51
Jõgeva	12	62	43	0	22	19	0	11	5	174
Järva	46	5	7	2	2	18	0	2	2	84
Lääne	45	0	57	6	5	27	0	13	2	155
Lääne-Viru	181	0	22	0	3	43	0	18	7	274
Rapla	93	45	30	2	2	60	3	2	9	246
Põlva	87	0	22	0	4	45	0	10	1	169
Pärnu	17	4	13	0	0	8	0	4	0	46
Saare	15	1	16	0	0	48	0	2	0	82
Tartu	132	31	145	3	12	79	3	126	21	552
Valga	49	0	14	0	1	5	0	5	0	74
Viljandi	78	0	35	0	1	73	0	20	0	207
Võru	38	6	34	0	3	82	0	25	3	191
Maakondade komisjonid kokku	896	154	490	16	61	591	8	251	53	2520
	hoiatatus	koolikorralduslik	spetsialisti vestlus	lepitamine	kohustus elada vanemaga	üldkasulik töö	käendus	programmis osalemine	kasvatuse eritingimuste kooli	mõjutusvahendeid kokku
ALBU Järva	5	0	3	0	0	0	0	2	0	10
AMBLA Järva	3	0	2	0	0	2		1	0	8
TABIVERE Jõgeva	9	0	8	0	0	0	0	2	0	19
ABJA	2	0	1	0	0	3	0	3	0	9
KÕPU	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
KÕO	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
TARVASTU	13	0	1	0	1	10	0	2	1	28
JUURU	9	0	0	0	0	0	0	0	0	9
JÄRVAKANDI	1	0	1	0	0	3	0	0	0	5
KOHILA	15	6	16	0	1	10	0	1	1	50
HALINGA Pärnu	13	0	2	0	0	10	0	0	0	25
ARE Pärnu	0	1	1	0	0	1	0	0	0	3
AUDRU Pärnu	12	1	5	0	1	19	0	0	0	38

SAUGA Pärnu	22	0	5	0	0	7	0	1	0	35
VÄNDRA/ KAISMA Pärnu	18	0	5	0	0	10	0	0	0	33
PÄRNU Pärnu	56	16	27	2	5	43	0	14	2	165
HÄÄDEMEES- TE Pärnu	5	0	0	0	0	1	0	0	0	6
SINDI Pärnu	22	0	2	4	0	7	0	2	1	38
SAARDE/KI- LINGI-NÕMME Pärnu	3	0	3	0	0	3	0	0	0	9
TÕSTAMAA Pärnu	3	2	2	0	0	0	0	0	0	7
VIIMSI Harju	21	0	0	0	0	4	0	0	0	25
MAARDU Harju	17	0	6	0	0	21	0	9	1	54
SAKU Harju	11	0	6	0	0	5	0	5	0	27
NISSI Harju	10	0	8	0	0	17	0	9	0	44
RAE Harju	23	0	5	0	0	9	0	1	0	38
VASALEMMA Harju	8	0	0	0	0	2	0	0	0	10
HARKU Harju	2	0	13	0	0	22	0	5	0	42
KUUSALLU/ LOKSA Harju	24	15	7	0	0	10	0	21	4	81
KERNU Harju	7	0	7	0	0	5	0	0	1	20
KEILA Harju	19	0	17	0	1	5	1	12	0	55
JÕELÄHTME Harju	3	0	1	0	0	4	0	2	0	10
KOSE Harju	8	0	5	0	0	7	1	1	1	23
SAUE Harju	4	0	3	0	0	6	1	3	0	17
ANIJA Harju	10	0	3	0	0	4	0	3	3	23
ÜLENURME Tartu	14	1	0	0	0	9	0	4	0	28
VÖNNU Tartu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ELVA Tartu	11	3	1	0	0	13	0	2	0	30
KOHTLA-JÄR- VE Ida-Viru	85	0	19	0	0	1	0	1	0	106
NARVA Ida- Viru	150	1	76	0	0	93	0	6	4	330
SILLAMÄE Ida-Viru	12	13	4	0	0	6	0	0	0	35
KIVIÕLI Ida- Viru	23	2	7	0	1	6	0	0	0	39
TÕRVA/HELME Valga	21	0	0	0	0	9	0	0	0	30

LASNAMÄE Tallinn	112	30	66	0	1	18	0	18	1	246
HAABERSTI Tallinn	54	17	12	0	0	17	0	5	0	105
NÕMME Tallinn	20	0	32	0	0	19	0	15	0	86
KRISTIINE Tallinn	44	4	35	0	3	13	1	16	0	116
PIRITA Tallinn	9	0	1	0	0	4	0	3	0	17
KESKLINN Harju	44	18	22	0	0	24	0	27	0	135
PÕHJA-TALLINN Tallinn	120	2	44	0	3	19	0	46	0	234
MUSTAMÄE Tallinn	82	0	44	0	2	24	0	24	0	176
omavalitsuste komisjonid kokku	1181	132	529	6	19	525	4	266	20	2680
	hoiatus	koolikorralduslik	spetsialisti vestlus	lepitamine	kohustus elada vanemaga	üldkasulik töö	käendus	programm osalemine	kasvatuse eritingimuste kooli	mõjutusvahendeid kokku
Komisjonid kokku	2077	286	1019	22	80	1116	12	517	73	5202

LISA 5

Õigusrikkumiste ja kohaldatud mõjutusvahendite arv komisjoni suunatud alaealise kohta maakondade lõikes (ENTK).

LISA 6

Mõjutusvahendite kohaldamine alaealiste soo ja vanuserühma lõikes (EHIS).

	poiss						tüdruk						saanud 18	KOKKU
	eesti			vene + muu			Eesti			vene + muu				
	7-13	14-17	7-13	14-17	7-13	14-17	7-13	14-17	7-13	14-17	7-13	14-17		
mõjutusvahend														
hoiaatus	10,4%	9,5%	4,2%	3,3%	4,1%	3,6%	4,1%	3,6%	2,6%	1,8%	0,78%	40,1%		
üldkasulik töö	5,2%	6,7%	1,5%	1,6%	1,5%	2,3%	1,5%	2,3%	0,6%	0,6%	0,50%	20,5%		
muu spetsialist	2,7%	3,7%	0,5%	0,8%	0,8%	1,7%	0,8%	1,7%	0,2%	0,5%	0,12%	10,9%		
vestlusele suunamine	1,6%	2,3%	1,1%	0,7%	0,8%	1,1%	0,8%	1,1%	0,8%	0,5%	0,02%	8,9%		
spetsialisti juurde	0,3%	0,6%	0,2%	0,2%	0,3%	0,2%	0,3%	0,2%	0,2%	0,2%		2,3%		
narkoloog	0,0%											0,3%		
sotsiaal-	1,3%	1,9%	0,3%	0,4%	0,5%	0,9%	0,5%	0,9%	0,2%	0,4%	0,02%	6,0%		
noorte-	0,5%	0,6%	0,3%						0,2%	0,1%	0,05%	1,7%		
rehabilitatsioonii-	0,3%	0,7%	0,1%								0,02%	1,7%		
pikapäevarühm	0,4%	1,1%	0,1%	0,2%	0,2%	0,5%	0,2%	0,5%		0,3%		2,8%		
eriklass	0,1%	0,3%		0,0%	0,1%	0,2%	0,1%	0,2%		0,0%		0,7%		
kohustus elada vanema juures	0,1%	0,3%		0,1%		0,5%		0,5%		0,1%	0,02%	1,2%		
lepitamine	0,1%	0,2%				0,1%		0,1%			0,02%	0,5%		
käendus	0,1%	0,1%		0,1%		0,1%		0,1%				0,3%		
ravikuur	0,1%	0,1%		0,0%		0,0%		0,0%				0,3%		
kasvatuse eritingimusi vajavate õpilaste kooli	0,2%	1,0%		0,1%	0,1%	0,3%	0,1%	0,3%	0,1%	0,1%		1,9%		
KOKKU	23,3%	29,6%	8,4%	7,6%	8,6%	11,9%	8,6%	11,9%	5,0%	4,6%	1,5%	100%		

